

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

LETO I. V LJUBLJANI, DNE 15. JUNIJA 1919.

ŠT. 5, 6.

Strnimo svoje vrste!

Čas je tu, da tudi ženska stopi v javnost. Naše mnenje je, da ravno ob pravem trenutku. Zakaj zdaj se gradi nov družabni red, snujejo se nove ustave in postave, pri katerih ni ženska prav nič manj prizadeta kot moški. Nam ženskam vendar ne more biti vseeno, kakne postave sklepajo gospodje recimo o šolskem vprašanju. Ženska-mati je še prav posebno v to poklicana kot vzgojiteljica otrok, ona je odgovorna zanje, ona poleg otroka samega največ nosi težke posledice slabe vzgoje, kakor tudi občuti sadove dobre vzgoje; zato pravičnost zahteva, da tudi ženska odločuje o tem vprašanju. O vsaki zadevi na svetu — tako vsaj je pravilo — odločujejo poklicani in strokovnjaki — samo o vzgoji naj molči ženska, ki je prva poklicana o tem govoriti?

Ali o zakonu ali razporoki? Kdo ima več interesa na tem, ali ostane zakon nerazdružljiv ali ne, ženska ali moški? Oba veliko, toda ženska brez dvoma več, ker so zanj posledice večje in težje. In potem naj o tem odločujejo samo moški? Ali ženska ni človeško, svobodno bitje, ki ravnotako čuti in misli in trpi kot drugi ljudje? Ali naj bodo ženske brezpravna masa, ki živi samo za delo in umiranje?

In tako bi se dalo navesti še mnogo drugih slučajev v javni upravi in postavo-daji, kjer je ženska več ali manj prizadeta, in vendar nima pravice povedati svojega mnenja in svojih zahtev.

Demokratska doba, pravijo, da nastopa. Ljudstvo naj odločuje! Prav! Toda ljudstvo smo tudi mi. Zato hočemo tudi mi soodločevati pri gradnji novega družabnega reda ne samo v blagobit svojega spola, temveč v korist vsega naroda.

Danes še nimamo političnih pravic: ne smemo voliti in ne smemo voljene biti.

Tudi v civilnopravnem oziru smo na mnogih mestih prezirane in zapostavljene. Vse to si bomo morale še priboriti — same priboriti, na druge se ne bomo mogle dosti zanašati. In ko si to priborimo, bomo morale zavzeti svoje stališče k vsakemu javnemu vprašanju, ki sega v družabno življenje. Ženska v svojem srcu marsikaj čuti, česar moški v svojem razumu ne vidi. Ko bi bile naše postave tudi produkt srca in ne samo produkt strogega in brezobzirnega razuma, bi bila marsikatera postava drugačna, bolj človeška. Zato mora tudi žensko razmotrivanje javnih vprašanj zadevi samo koristiti, nikakor pa ne škodovati.

Boriti se bomo morale — sem rekla — za svoje pravice in za svoj vpliv v upravi in zakonodaji. Pa kako se hočeš boriti, če si pa sama, jaz sama, in tretja zopet sama. Velika armada, pa razkropljena, brez enotnega duha in cilja. Od vsake posameznice ima družina in narod morda koristi, od celote, ki je zopet popolnoma nova sila, je pa nima zato, ker te celote ni. In to je velika izguba za narod.

Če hočemo torej kaj doseči, doseči svoje pravice v lastno in občečloveško korist, je nujno potrebno, da strnemo svoje vrste. Saj se vsak stan tega zaveda, samo nam ženskam je to šele treba dokazovati, da se moramo tudi kot ženske organizirati.

V naših izobraževalnih društvih so zlasti tekom vojske — kjer so društva delovala — glavno delo vršile ženske moči, in tudi sedaj marsikje ravno naša dekleta vzdržujejo življenje po društvih. S tem so pokazala smisel in veselje za izobrazbo in organizacijo.

Toda z ozirom na vedno večjo nalogo, ki jo bo imela ženska v javnosti, je potreb-

no, da se naše vrste še tesneje združijo, da se smisel in veselje za splošno, zlasti pa politično in strokovno izobrazbo še bolj dvigne; zakaj zločin bi bil, če bi nevedne soodločevale o globoko segajočih vprašanjih. Nevednost je najkrajša pol k pogubi.

Kakor je že zadnjič poročala »Slovenka« (str. 49—51.), se je osnovala v Ljubljani Slovenska ženska zveza, ki ima namen organizirati slovensko ženstvo, da sodeluje pri delu za kulturni napredek slovenskega naroda po načelih krščanskega svetovnega naziranja, da se poudigne splošna, zlasti strokovna in politična izobrazba ženstva, da se bori za politične, civilnopravne in socialne pravice ženstva ter se poteza za zakonito varstvo delavk in vseh vrst uslužbenk in mater.

Začetek je narejen. Toda glavna naloga nas še čaka. Treba je, da se sedaj po celi Sloveniji izvede ženska organizacija, ki bo imela svoje središče v Slovenski ženski zvezi in svojem glasilu »Slovenki«.

Kako izvesti to organizacijo? V zadnji številki »Slovenke« smo že v par stavkih pcdali načrt. Danes naj ga izpopolnimo.

Po deželi obstajajo skoro po vseh župnijah izobraževalna društva, kjer so včlanjeni moški in ženski člani. Po teh društvih naj bi se osnovali ženski odseki, ki naj bi poleg vneta sodelovanja v društvu tudi samostojno delovali za napredek ženske izobrazbe. Zakaj mnogo reči je, ki se tičejo samo ženske, naj bo že splošnih, predvsem pa strokovnih. Ti odseki naj bi imeli svoja predavanja, tika-joča se predvsem ženskega vprašanja, ženskih poklicev in strokovne vzgoje, gospodinjstva itd. Igre s samoženskimi vlogami prevzame ženski odsek. Posebna skrb ženskih odsekov po mestih, trgih in delavskih krajih, kjer se dekleta malo gibljejo in ravno raditega trpe na zdravju, je gojitev ženske telovadbe. Ta zadeva je za naše ljudsko zdravje — in ravno žena je glavna nositeljica ljudskega zdravja — silno važna, naj jo tudi nekateri še omalovažujejo. Poleg tega bo ženski odsek našel v vsaki župniji še mnogo drugih zlasti dobrodelnih nalog, katerih se bo lahko s pridom lotil.

Slovenska ženska zveza je izdelala načrt kratkih pravil za ženske odseke. Ta pravila naj si vsak odsek prilagodi krajevnim razmeram primerno. Načrt teh pravil je naslednji:

Pravila

ženskega odseka Izobraževalnega (prosvetnega) društva v

1. Članice Izobraževalnega (prosvetnega) društva tvorijo ženski odsek.

2. Namen ženskega odseka je:

a) širjenje ženske naobrazbe, politične in strokovne, potom natečajev, sestankov, predavanj in iger;

b) organizacija žen in deklet po mestih, velikih trgih in delavskih krajih v »ženskih telovadnih krožkih«.

3. Ženski odsek voli svoj odbor. Odbor sestoji iz predsednice, podpredsednice, tajnice, blagajničarke, gospodinje in treh drugih odbornic.

4. Odbor ženskega odseka ima v društvenem odboru najmanj dve zastopnici s posvetovalno in volilno pravico. Nasprotno imenuje društveni odbor v odbor ženskega odseka enega zastopnika, ki ima samo posvetovalni glas.

5. Pred društvenim občnim zborom naj se vrši občni zbor odseka.

6. Sklepi ženskega odbora so pravomočni šele tedaj, ko jih potrdi odbor.

7. V slučajih nesporazumljenja se izvoli razsodišče, ki sestoji iz štirih članic. Predsednico razsodišča oziroma peto članico izvolijo potem te štiri članice.

Po mestih, delavskih in industrijalnih krajih je veliko število služkinj, oziroma delavk, ki naj bi bile samostojno organizirane v Krekovi prosveti po vzorcu ljubljanske Krekove prosvete. Ker pa imajo delavke v marsičem drugačen interes in delokrog kot služkinje, zato naj se osnujejo v Prosveti za vsako skupino odseki, kakor ima ljubljanska Krekova prosveta do sedaj tri odseke: Zvezo delavk, Zvezo služkinj ter Zvezo uradnic in trgovskih nastavljenk. Vsaka Zveza ima čim širšo samostojnost ter je lahko obenem strokovna, če niso članice že itak strokovno organizirane.

Poleg tega je potrebna po mestih organizacija onih žena in deklet, ki niso niti delavke niti služkinje. Za te se naj osnuje Meščansko žensko društvo, če ni morda bolj prikladno, da se posebno v malih mestih vse ženske strnejo v ženskem odseku Izobraževalnega društva. V Ljubljani

se je Meščansko žensko društvo že ustanovilo. Pravila za tako društvo se dobe pri Slovenski ženski zvezi.

Načrt je tu. Izvesti ga bo treba, če hočemo, da bo žena tudi v javnosti nekaj pomenila. Seveda ne bo šlo brez težkoč, vemo, da nam za samostojne organizacije

in samostojno vodstvo manjka še vaje, toda pri priznani pridnosti in požrtvovalnosti naših žena in deklet se bo tudi to doseglo. Ne čakajmo pobude šele od moške strani, temveč začnimo in delajmo same.

Strnimo svoje vrste!

Ali spada ženska v politiko?

Ivica Nežnan.

Svetovna vojna, katero so pravkar zaključili in katere posledice bomo občutili še skozi cel rod ali še več, je odprla in uglasila pot demokratični misli. Ne par ljudi, ki so se po srečni usodi ali protekciji povzpeli na vodilna mesta, naj odločuje o sreči ali nesreči podrejenega ljudstva, temveč narod sam naj si izbira pot, po kateri mu je hoditi, sam naj si bo svoje sreče ali nesreče kovač, sam naj si naloži to, kar more nositi. Kdor ima pravico trpeti, pravico žrtvovati, imej tudi pravico sam odločevati o svojih žrtvah in svojem trpljenju. Kar nam je glede poedincev že davno nepobitno načelo, da si vsakdo sme po svoje izbirati poklic, njegove sladkosti in grenkosti, da »vsakdo tako leži, kakor si postelje,« isto moramo trditi o ljudstvu. Tudi vsako ljudstvo ima svoj poklic v zgodovini narodov, svojo pot v življenju in ta poklic in to pot naj si samo svobodno voli, svoji naravi primerno. Kako pridemo do do tega, da nekaj ljudi brez vsakega vprašanja odločuje poklic in pot ljudstvu, katerega morda niti zadostno ne pozna? Nekaj ljudi, ki jih je zgodovinsko naključje postavilo na vladno krmilo in kateri morda niti po svojem razumu niti po svojem srcu niso zmožni narodu prav svetovati, kaj šele voditi ga ter absolutno odločati o njegovem življenju. Vsakdo svoje sreče kovač, tudi ljudstvo!

Vsi sloji naj torej odločujejo o svoji usodi, ker so vsi sloji prizadeti. K tej usodi pa spada vse, kar zadeva človeka v njegovem osebnem in družabnem življenju, državne postavbe, davki, šola, gospodarstvo, zunanja politika itd. Vse to je v najožji zvezi s celim človekovim življenjem, vse to odločilno vpliva na njegovo usodo, zato pa je samoobsebi umevno, da vsi sloji odločujejo o vsem tem.

Med te sloje spada ravnotako ženska, ki mora tudi nositi dobre in slabe posledice

dice vseh družabnih naredb. S tem menda je načelno dovolj jasno dokazano, da ženska nima nič manj pravice udeleževati se zakonodaje kakor moški člani človeške družbe.

Popolnoma napačna je trditev, naj ostane ženska doma v družini, za katero naj se edino briga in naj skrbi samo za domačo hišo. To je vse lepo in idealno, a v današnjih razmerah neresnično. Da, včasih je bilo to vse drugače. Ženska je v domači hiši res imela dovolj opravila in ni imela prav nobenega časa vtikati se v javno življenje. Vse potrebščine — četudi je bilo njih število skromnejše, kot je danes — so se izdelovale doma in glavno delo pri tem je imela ženska. Kaj se v prejšnjih časih ni izvrševalo doma, kar je danes le še redkost! Ženska je doma predla, tkala, belila, pletla, izdelovala obleko itd. Cela vrsta domačega orodja je bil domač izdelek. Le malo je bilo treba kupiti. Danes so pa razmere popolnoma druge. Velik del domačega ženskega dela je odpadel, vse so prevzele tovarne, katere isto blago ceneje in fineje izdelujejo. Pa tudi druga ženska opravila v domači hiši se vedno bolj izgublajo, zlasti v mestih. Koliko je že hiš, kjer doma nič več ne pero, ne likajo, ne peko, za druga opravila so pa prišli v hišo večji in manjši stroji, ki delo hitreje opravljajo in ga jemljejo ženski pridnosti iz rok. In ta prevrat v domačem gospodinjstvem življenju se še ni ustavil. Saj se že po ameriškanskih mestih uvajajo centralne kurjave za cele mestne dele, pri nas pa bo elektrika prevzela še marsikatero domače delo. Da, po nekod mislijo že celo na centralne kuhinje, kjer bi se ceneje in fineje kuhalo. Seveda, ne moremo tako daleč misliti, toda razvidno je iz tega, da ženska danes v domačem življenju nima več tistega stališča kot nekdanj, pač pa da jo je današnji tehnični napredek porinil iz domače hiše v

svet, kjer naj išče svojega dela in naj tekuje z moškimi delavci.

Statistični podatki nam tudi dokazujejo, da število samostojnih ženskih delavk veliko bolj narašča kot število prebivalstva, medtem ko se število moških delavcev viša le sorazmerno s številom prebivalstva. Na razpolago so nam predvojne številke iz Nemčije. V tej državi se je prebivalstvo v letih 1895 do 1907 pomnožilo za dobrih 19 odstotkov, število samostojnih moških delavcev je v istem času narastlo tudi za dobrih 19 odstotkov, število ženskih delavk pa se je v teh letih pomnožilo za 44 $\frac{1}{2}$ odstotka! Podobno je v drugih državah. Svetovna vojska pa je te številke bistveno še premaknila, in sicer ženski v prilog. Danes ga ni skoro več poklica, kjer bi se ženska moč ne uporabljala in kakor so pokazale skušnje, nič manj dobro kot moške moči. Res, da je konec vojske veliko ženskih delavk vrgel na cesto, toda končni zaključek bo še vedno znatno v prilog ženski.

Nespametno in nepremišljeno je torej trditi, da je ženski delokrog samo domača hiša. Pa tudi, če bi hoteli pritrditi temu nazoru, nam nič ne pomaga: ženska je danes rada ali nerada prisiljena, da si v samostojnih poklicih išče kruha.

Ravno to pa je nadaljni dokaz, da je ženska ravno tako upravičena posegati v javno življenje kot moški. Če se mora velik del ženskega spola samostojno boriti za svoj obstanek prav tako kot moški, če mora opravljati in izvrševati iste dolžnosti, imeti iste skrbi za življenje, zakaj ne bi imela ženska istih pravic? Ali ni ženska človek kot moški, ali nima razuma in svobodne volje, ali je mari manj vredno bitje od moškega? In če ima n. pr. volilno pravico zadnji hribovski hlapec, ki morda ne prime v roko nobene knjige in nobenega časopisa, a vendar s svojim glasom soodločuje pri sklepanju državnih postav, zakaj ne bi imela iste pravice recimo naobražena učiteljica ali zavedna in politično tako zrela delavka kot je n. pr. slovenska tovarniška delavka? Ali ni to nesmisel?

Prav! Saj priznam, da bi imela ženska po naravnem pravu isto pravico posegati v javno življenje kot moški, toda drugo vprašanje je, če bi bilo to modro in previdno, tako ugovarjajo nekateri. Kaj bi se ženska vtikala v stvari, katere je prav nič ne brigajo in nič ne bole. Kaj pa ženski mar carinska postava, zunanja politika, vo-

jaške postave itd. To vendar ni ženska stvar!

Res ne? Vzemimo zunanjo politiko. Ta se peča z razmerjem, ki naj vlada med domačo državo in tujimi državami v političnem, gospodarskem in vojaškem oziru. Za vsako državo je naravnost življenskega pomena, v kakem razmerju živi v svojimi sosedi in z drugimi državami. Saj ni treba v tem oziru izgubljati besedi: zgodovina zadnjih let nam prejasno dokazuje, kam privede državo nesrečna zunanja politika. Avstrija, Nemčija, Bulgarija, ali niso to naravnost šolski zgledi, v kakšno nesrečo pripelje ljudstvo ponesrečena zunanja politika. Kdo je trpel vsled nje? Ali ne v prvi vrsti ljudstvo samo, ali ne še prav posebno žene in matere, katerim so padali možje in sinovi v množicah, same pa so doma z nadčloveškimi naporji vzdrževale gospodarstvo, katero je krvavelo iz tisoč ran? Ali ni ženstvo v tej vojski žrtvovalo svojo moč, svojo mladost in svoje zdravje? Ali ni naša mati tista, ki je rodila sina in ga postavila v vojno črto? A vendar, kadar gre za odločevanje o zunanji politiki, takrat ima pač besedo vojni dobičkar, ki morda ni skusil kapljice pelina ves čas vojske, pač pa je odiral naše ljudi, predvsem naše žene in matere, a da bi smela povedati svoje mnenje in glasovati o zunanji politiki tudi naša žena in mati, to se zdi nekaterim ljudem preveč zahtevano. Ne, ne, tako ne more iti! Naša žena, naša mati ni bila v vojski nič manj mučenica kot vojak v fronti, zato pa tudi hoče imeti soodločilno besedo pri zunanji politiki, ki pripravlja vojsko in mir. In kar je zaklicala med francosko revolucijo 20. novembra 1793 takratnim vladajočim pariškim krvnikom žena Olimpa de Gouges: »Če ima žena pravico stopiti na šafot (morišče), mora tudi imeti pravico stopiti na govorniško tribuno,« isto velja tudi danes.

Nič manj ženska ni prizadeta recimo pri šolskih postavah. Prvo pravico do otrok in njihove vzgoje imajo vendarle starši, torej oče in mati; prav posebno še mati ima pravico govoriti o vzgoji, ker je to predvsem njena skrb in njen poklic. In če je bistven del šole vzgoja otrok, ne samo njihova umstvena izobrazba, potem mora imeti mati pri tem vendar kakšno besedo. Materi ne more biti vseeno, kako se vzgaja njen otrok, ne more ji biti vseeno, ali je v šoli dovolj poskrbljeno za zdravje otrokovo ali ne, saj je vendar mati tista, ki bo največ trpela, če bo otrok slabo

vzgojen ali če je bolan. A kljub temu: ali ima žena-mati danes kakšno pravico odločevati, kakšne šolske postave naj se sklepajo, ali ima pravico glasovati za to, ali naj se njen otrok vzgaja versko ali naj se mu vera iztrga iz srca? Da, to pravico ima morda kakšen brezverski samec, a mati mora o usodi lastnega otroka molčati!

In naši šolski sveti! Kolikokrat se v njih razgovarja in sklepa o zadevah, ki so v najožji zvezi z otrokovim zdravjem, sploh z njegovo telesno in duševno vzgojo! Koliko dobrih in praktičnih nasvetov bi znala tu dati mati, ki ima dan za dnevom mnogo več opraviti z otroki kot moški, katera natančno pozna vso otrokovo naravo in njegovo dušo! Toda ne, mati nima dostopa bo teh svetlišč moških predpravil! Ne vprašamo le, če je to pravično, vprašamo tudi, če je to modro?

Ali krščanski zakon! Kdo je tisti, ki mora nositi najtežji del posledic, ki jih ima razporoka, če je v državi vpeljana? Ali ni zopet žena, ki je najbolj udarjena? In vendar, kadar gre za sklepanje takih postav, mora žena molčati.

In tako bi lahko nadalje naštevati postavo za postavo, posebno tiste, ki globoko posegajo v družabno življenje in bi z lahkoto dokazali, da je žena po vseh državnih postavah in naredbah vsaj toliko prizadeta kot moški, če ne še več. **Zato naj pa tudi ženska soodločuje.**

Pa kaj se ženska razume na politiko! Samo za zmedo bo! S takimi razlogi zavračajo nasprotniki ženskega gibanja zahteve po ženskih pravicah. Morda je to res, da se večina žensk sedaj nič ne razume na politiko, ker se nič ne briga zanjo, in se zanjo zato ne briga, ker nima nič odločevati. To je popolnoma naravno: dokler se v kako stvar ne smem vtikati, se ne menim zanjo in je zato tudi ne poznam. Ali je bilo z moškimi kaj drugače, dokler ni bila vpeljana splošna volilna pravica? Ali so naši preprosti kmetje in delavci kaj poznali politiko, dokler niso bili poklicani v volilno dvorano? In vendar so jim dali volilno pravico. Šele, ko jih je volilni red potisnil v politiko, so se začeli brigati zanjo in se šolati v njej. Sicer je pa še danes mnogo, mnogo moških volilcev, ki pri volitvah napačno volijo in jim pravimo, da so politično nezavedni . . . A kljub temu ne pride nikomur na misel, da bi se jim zato odvzela volilna pravica.

Dajte ženski političnih pravic, in videli boste, kako hitro bo večkrat že kar

instinktivno prav odločila, česar moški s svojim hladnim razumom ne bo znal premotriti.

Sicer so pa poleg navedenih razlogov, ki govorijo za popolno politično enakopravnost ženske z moškimi, še drugi, globlji razlogi.

Bog je moža in ženo tako ustvaril, da se medsebojno izpopolnjujeta. Moški ima v svojih lastnostih in zmožnostih neke pomanjkljivosti, katerih ženska nima, in ravno tako je nasprotno res. Dosledno se pokažejo te pomanjkljivosti tudi v samomoškem, oziroma samoženskem delovanju. Za zgled si vzemimo samo družino, kjer recimo mati prezgodaj umrje in zapusti možu še male otroke. Če se oče ne oženi, se mora sam več ali manj pečati z vzgojo otrok. Kako se tem otrokom pozna, da niso imeli matere, ki bi jim marsikaj vcepila v dušo, česar oče ni znal. In tako je tudi obratno! Kar velja za družino, isto lahko rečemo, da velja tudi za državo. Vse državne postave so plod hladnega moškega razuma, ki ne pozna toliko čustvovanja kot mrzlo računanje. Ne trdim, da bi vse državne postave takoj postale državljanom sladke in prijetne, kadar bi o njih sklepala tudi ženska, toda izoubile bi marsikatero nepotrebno ostrino in trdote. Zlasti socialna zakonodaja (nočno, otroško, materinsko delo, delavsko varstvo, delavska stanovanja itd.) bi bila ne samo mnogo pravičnejša, temveč tudi mnogo bolj praktična, ako bi pri sklepanju teh postav ne odločal samo moški razum, ki velikokrat samo dosledno in brezobzirno jaha na načelu, temveč tudi žensko srce, ki čuti. Moški razum je potreben predvsem zato, da v teoriji zasnuje princip, načelo, po katerem naj bo postava osnovana, žensko materinsko čustvovanje, ki gleda vso postavo bolj v praksi, pa da pokaže pot podrobnostim. In ravno te podrobnosti, katere se glavnega načela ne tičejo toliko, so včasih tiste, ki v postavah najbolj tišče, najbolj bolijo in režejo. Tiste ženske materinstvenosti, ki doma v družini veje nad celo družino, manjka v državni postavo-daji in upravi. Zato pa žensko v javno življenje, ne zato, da prevzame moško delo, temveč zato, da dá državni zakonodaji in upravi to, kar ji sedaj manjka, namreč ženskega materinskega duha in srca.

V premnogih državah je tudi že vpeljana ženska enakopravnost z moškimi in skušnja kaže, da ne v škodo javnemu in družinskemu življenju. Kakor povsod, tako

tudi v tem oziru prednjači Amerika. Že koncem prejšnjega stoletja so razne države v amerikanskih Zedinjenih državah vpeljele žensko volilno pravico — aktivno in pasivno — in povsod so se pokazali dobri uspehi. Tako je državni zbor koloradski leta 1899 sprejel resolucijo, v kateri se glasi: »Pet let že je vpeljana v Kolorado enaka volilna pravica za oba spola. Ženske so se ravnotako posluževale te pravice kot moški, in sicer s tem uspehom, da so bili izvoljeni primernejši kandidati, da se je volilni red izboljšal, postavodaja izpo-

polnila, splošna izobrazba dvignila, čut politične odgovornosti se je radi ženskega vpliva krepkeje razvil. Z ozirom na te uspehe sklene zbornica, da se zakon o politični enakopravnosti žensk vsakj državi severnoamerikanske unije priporoča.«

Tudi pri nas so vse tri politične stranke načelno sprejele v svoj program žensko volilno pravico, ki je najbolj bistveni del ženske enakopravnosti in upamo, da ni več daleč čas, ko bomo tudi ženske posegle v javno delovanje v napredek in procvit naše lepe domovine.

Slovensko vseučilišče in naše ženstvo.

S. T.

Dne 20. maja je bil otvorjen prvi tehnični visokošolski tečaj v Ljubljani. Zdaj imamo svoj najvišji kulturni zavod in tako je uresničen naš največji ideal.

Modrica vede hoče zaenkrat utešiti hrepenenje samo enemu delu naše ukaželjne mladine, a to je le začasno; postavili smo ji hram in ji zagotovili življenjske pogoje, zato trdno zaupamo vanjo in smo prepričani, da se bo že v jeseni z vsemi svojimi posestrinami za stalno udomovila pri nas.

Nismo je priklicali iz prevratnosti ali prevzetne nadutosti, ampak iz žive potrebe. Koliko darovitih mladeničev ne bi kril prezgodnji grob, da jim ni tujina otrovala mladega življenja; koliko več duševnih delavcev bi s svojim umom pomagalo danes tlačnemu narodu, da jim je mogla domovina nuditi duševne hrane.

Z največjim veseljem in najburnejšo oduševljenostjo mora pa pozdraviti našo Almo mater zlasti slovensko ženstvo.

Za naš prezirani in teptani narod je bilo dosedaj nekaj drzovitega, malone nezaslišanega, če se je tuintam kaka mladenka v prekipavajočem hrepenenju po vedi osmelila misliti na najvišjo izobrazbo, in so starši navzlic velikanskim stroškom, ki so s tem narastli, kljub drugim neprilikam in potežkočam vendarle zavrgli vse lastne predsodke in tuje očitke ter so poslali svojo hčerko na univerzo. Malo tistih hrabrih, neustrašenih šteje naš narod.

Z neprimerno večjimi žrtvami kot moški so morale premagati silne ovire. Z železno vztrajnostjo in neupogljivo voljo so si prilastile potrebno znanje in usposoblje-

nost, z doktorskim diplomom odličene so se vrnile in dale domovini na razpolago svoje dušne in telesne zmožnosti. Žal jih le-ta ni hotela vselej odškodovati za nebroj razočaranj, trpljenja in bridkosti, ki so jih v polni meri morale okušati v tujini, marveč jim je često še sama stlala trnje na pot.

Kje tiči vzrok? Zakaj jih je kvalificirala ponajveč pristransko, jih zapostavljala in jim zabranjevala doseči uglednejše socialno stališče?

Morda so same s svojim ponašanjem zakrivile nezaupanje, morda smo še tako nekulturni, da jim odrekamo možnost povzpeti se nad splošno naobraženost ženstva, ali pa greši v tem samozavest naših mož, ki nočejo priznati ženo za sebi enakopravno in ji že a priori odrekajo povzdigo.

Kdo naj razjasni temo, razreši to uganko? Imamo vseučilišče, naše je, uprav iz navedenih razlogov ga mora pozdraviti naše ženstvo kot svoje rešenje, svoje največje dobro.

V domovini se naj zanaprej vzgajajo naše mladenke, v naših kulturnih zavodih naj zajemajo duha učenosti, v domačih ambulatorijih naj preizkušajo svoje duševne in telesne moči in pred slovenskimi najboljšimi strokovnjaki in znanstveniki naj polagajo potrebne izpite. Če tuji vpliv ne bo preveč zastrupljal in izneverjal naših mladenk, če bodo za časa študij vedno v stiku s svojim ljudstvom in bodo rade sodelovale v raznih dobrodelnih in prosvetnih društvih, se bodo nezaupnost, omalovaževanje in predsodki morali kmalu

umakniti. Iz tega vzroka pa smemo tudi želeti, naj ne bo univerza nekak šport za mlada nadarjena dekleta, katera miče predvsem naslov doktorice in višja socialna stopnja. Deklice brez trajnega hrepenenja po znanstvenem idealizmu, brez globlje začrtanih ciljev bi završile svoje študije tudi brez jasnih načel za življenje in bi nam tako ustvarile žensko inteligenco, ki bi napredku ženske misli in ženskega stremljenja mnogo več škodovala nego koristila.

Slovenska univerza naj sprejema v svoje svetišče nadarjene, ukaželjne in idealne deklice, ki se hočejo posvetiti vedi iz najvišjega namena; take nas bodo v kulturnem, socialnem in političnem življenju prav vodile, nanje bo narod lahko ponosen in se bo v kritičnem položaju z zupanjem zatekal k njim.

Zaenkrat se je otvorila samo tehnična

fakulteta. Kljub težkim zahtevam, katere stavi zlasti ta panoga znanosti na svoje slušatelje, se je vendarle priglasilo nekaj hospitantk. To je dokaz, da ima naše žensstvo zmisel tudi za stavbeno umetnost in da si svoje cilje visoko stvari.

Dokaj več kandidatinj se bo vpisalo v ostale fakultete, ki po svoji stroki odgovarjajo vse bolj značaju žene, njenim dušnim in telesnim zmožnostim.

Alma mater, zaupamo vate: vzgajala nam boš strnjene vrste krepkih značajev, razsodnih voditeljic, neustrašenih bojevnic, ki se bodo znale umno in uspešno potegovati za ženske pravice, ki bodo s svojim globokim umevanjem izravnale namišljeno nasprotje, ki je dosedaj ločilo moško in žensko inteligenco, in ki bodo z zakladi svojih umskih sil pomagale dvigniti naš narod na višek kulturne moči in pravega blagostanja.

Dekliška tožba.

Ksaver Meško.

Travniki cvetó,
ptičice pojó,
vse se veseli,
mene srce boli.

Lani cvetela sem,
zdaj ovenela sem,
kak naj obraz cveti,
če srce boli?

Fantič moj vesel
lani je še pel,
letos v grobu spi,
mene srce boli.

Fantič dragi moj,
pridem za teboj,
ko me v grob polože,
mirno bo srce...

S poti.

Ksaver Meško.

Dvojna vrata so iz najčistejšega zlata: vrata v pravljice in vrata v mladostne dni. In kdo še ni imel nikoli v življenju praznika, da je šel v deželo najkрасnejših pravljič in sanj, nazaj v svojo mladost? Prežalostna je morala biti tistega mladost, če je bil kdaj mlad, ki nima nikoli takega svečanega dne.

Kadarkoli se vračam v domovino, se vračam tudi v pravljlično kraljestvo svojega življenja, v svojo mladost.

Ti-le pa sta dve veliki postaji v mojem življenju in postaji ob vsakokratnem romanju v deželo spominov: Ptuj in Celje.

Kako se ne bi ustavil ob njih tudi le-

tos, ko sem pohitel tja doli v spomladansko svojo domovino?

Katera obeh postaj da je lepša? Ali Ptuj, kakor od mogočne, objestne roke vržen tja ob široko Dravo, na polje, ki se razlije pod mestom v še širšem razmahu, kakor bi hotelo dati mestu tem več prostora, kmetom in meščanom pa tem več rž in pšenice, koruze in krompirja — in da ne pozabimo čebule! — Ptuj, s svojim slikovitim, očrnelim gradom, prežečim kakor star orel nad mestom, z bogato zgodovino v davnini, s srditimi narodnostnimi boji v baš minuli dobi? Ali Celje, ki nam ga je označil, koga še nisem videl, ne po-

znal, ravnatelj ptujske gimnazije, tirolski Nemec, kot »najlepše ležeče mesto v Avstriji« ter dal s tem bogato netivo naši fantaziji in vzbudil v srcih hrepenenje po njem? Celje, položeno ob obrežje Savinje, stisnjeno med bregove, okrašeno z ruševinami gradu nekdanj tako mogočnih celjskih grofov, z veličastnim ozadjem savinjskih Alp? Celje, ležeče v ozračju, povsem nasičenem z velikimi zgodovinskimi dogodki, s slavnimi in žalnimi spomini?

Bodi, kakor hoče, obe mesti sta lepi, obe mi dragi izza mladih dni, še lepši, še dražji mi sedaj, ko sta naši...

Toda to je žalost: Tudi v najlepše in najčudovitejše pravljice se vrine včasih kaj proze, kratek okoren stavek, vsaj majhen neprijeten, nelep dogodek. Kako bi moglo biti drugače na mojem romanju v pravljico kraljestvo?

Umazal ali vsaj zabrisal in pokvaril pa mi je bajno krasoto v Ptuj »naroden trgovec« (ob cesti proti kolodvoru, v tisti veliki hiši, ki je v nji pošta — pač slovenska hiša? — ima svojo trgovino). Kupiti bi si bil moral glavnik, zakaj ob begu pred nemškimi tolpmami na glavnik res nisem utegnil misliti. Pa sem si rekel: »Svoji k svojim! Pazi, fant, da ne zaideš h kakemu Nemcu!« In sem šel od oo. minoritov, ki kot pravi sinovi vedno dobrega in ljubeznivega sv. Frančiška najdejo še vsakokrat »kak kot« zame, najsi imajo tudi polno hišo gostov, skozi mesto tja do pošte, dasi bi našel več trgovin bolj blizu in morda boljših.

Zaprosil sem gospoda za nekaj razglednic in za »najpreprostejši glavnik, ki jih imate v zalogi«. No, razglednice so bile sicer tudi preproste — kos Ptuja je bil napackan na njih — zato so stale vsaka 40 vinarjev. Pri Nemcih nisem krasnih umetniških plačeval nikoli dražje, brž niti čez 30 vinarjev ne. A sem molčal in mislil: »Ta gospod je prav kakor tisti Ribničan, ki je v Trstu ribe prodajal. Pa pride nekoč v Trst njegov rojak; hoče tudi rib in vpraša, po čem da so.« Drugim jih dam pet za groš,« pravi Ribničan, zviti trgovci, »tebi pa, ki si moj rojak, bom dal dve za groš.« »A kaj razglednice,« sem se tolažil, »glavnik, ta bo!« Vprašal sem po ceni. — »Osem kron.« — Postalo mi je vroče. A barantati vendar ne morem. Da ga ne bi vzel, ko sem ga že zahteval, tudi ni bilo lahko mogoče. Tako sem ga plačal, ga prijel z velikim spoštovanjem in ga spravil kar najprevidneje, da ne bi teh

osem kron kar prvi hip prelomil; zakaj slaboten je bil, kakor bi imel tri jetike.

Domov grede sem se mučil s težko uganke: »Kako da mi je računil gospod za to smet osem kron? Ali ker sem govoril slovensko — Nemcu v prosti Jugoslaviji gotovo ne bi smel tako zagosti — ali ker nosim kolar, ali ker sem begunec?« Rešil uganke do danes nisem.

Dva tedna pozneje sem si dal pokazati glavnike v Celju, v velenemški trgovini. Po pet kron bi dobil krasne. Pokazal sem svojega in povedal ceno. A čudo! V trgovcu se je zbudil takoj duh stanovske solidarnosti. Z vnemo se je potegnil za tovariša: »Veste, moji so dunajski izdelek, to-le je pa kranjsko delo.« »Ali je vse kranjsko delo slabo in drago?« sem se vprašal začuden in žalosten. »In znano je, da je Ptuj drag.«

Zdaj nosim glavnik po svetu in ga kažem kot posebno in redko znamenitost. Kadar in če se kdaj vrnem v svoj dom, ga dam vdlati v okvir. Ne vem le, komu naj ga v oporoki zapustim.

Ob prvem poletu domov in ob vrnitvi na Kranjsko sem se peljal mimo Celja in pozdravljal drage znane kraje iz vlaka. Ko sem drugipot izstopil, je hudo snežilo, baš zadnji dan sušca je bil. A navzlic snegu sem si hotel napraviti praznik: kupiti sem nameraval kako knjigo. Zakaj vsak dan, ki mi prinese lepo knjigo, je zame božič ali velika noč. Tako sem nameril korak proti slovenski knjigarni. Ko sem stal pred izložbenim oknom, sem si rekel: »Glej knjigarar v Ptuj, ki je tiskal »Štajerca« in je naš hud nasprotnik, ima v oknu moje knjige, tukaj ni ne ene (pred tremi leti sem jih tudi iskal, pa tudi nobene našel.) Kakor da nisem slovenski pisatelj, ne štajerski rojak.« Pa sem se napotil proti nemškemu knjigotržcu. Pač so me vlekli k slovenski trgovini nazaj »Tavčarjevi zbrani spisi«, krasno vezani. A kdo je dandanes med tistimi srečnimi, ki jih morejo kupiti? Kak vojni dobičkar, med katere pa še nisem zašel, sveti Bogorodici slava! Mi drugi, navadni zemljani jih ne moremo, Bogu bodi potoženo.

V nemški prodajalni sem dobil zbrane spise Teodorja Storma. Rajši bi imel Tavčarjeve, a Stormovi so bili cenejši, res tudi ne tako lepi.

Tako sem vendarle imel praznik, navzlic snežnemu metezu in blatu in navzlic izložbenemu oknu slovenske knjigarne...

• • •

Že dolgo sem se veselil poti iz Celja k Sv. Jožefu. Tiste poti namreč, ki sem hodil po nji v dijaških letih, med dehtečimi smrekami, bori in mecesni, gostimi in košatimi, da je bilo komaj moči brati pod njimi. Šel bi po ti poti, pa bi oživele v spominu vse tiste lepe ure, ko sem se učil todi, in še tiste lepše, ko sem bral todi Byronove pesmi; če nisem imel 15 novcev, da bi si kupil zvezek iz najlepše zbirke, Hendlove, sem jih imel morda 12 za Reclama; ali vsaj 6 za drobno Meyerovo biblioteko. Večina boljših slovenskih knjig mi je bila tedaj tako lep in tako nedogledno oddaljen vzor kakor Indija Koromandija, deveta dežela.

Pa sem doživel tudi tukaj precej razočaranja. Že da je tako neusmiljeno snežilo in da je bilo tako nekrščansko blato, me je spravilo v slabo voljo in ob pravi užitek. In glej, kje je tisti krasni gozd, poln tajne, sanjave krasote, gozd, ki je dišal iz njega ozon doli v celjske ulice? Uničen!

In vendar se mi zdi, da gozd spada k samostanu. Sodim, da ga tudi blagi misijonarji pri Sv. Jožefu pogrešajo. Saj je ljubezen do gozdov, do njih skrivnostne, svečane tišine, ki duha tako umirja in dviga, vedno živela v velikih svetih menihih, v Benediktu, Bernardu, Romualdu, Brunu, Frančišku Asiškem in drugih. Sv. Katarina Sienska, ki se je mlada deklica veselila v gozdovih ob Sieni kakor mi v naših lesih in šumah, je še redovnica rada zahaljala v prirodo. Nekoč je prebila z redovnimi sestrami kar tri dni in tri noči v gozdih. Ko so jih prehodile in prebrodile vzdolž in počez, so se srečno vrnile v samostan, slaveče moč in krasoto Gospodovo, ki se razodeva v veličanstvu prirode.

Pač imajo zdaj misijonarji pri Sv. Jožefu več razgleda naokrog, a gozdno svetišče, ki je delalo tudi njih svetišče še svečaneje, manjka...

In kje je spomladansko cvetje? Kje okrogle bele in belolilaste čaše telohove, krasnim malim sevreškim skodeljicam slične? Vse je podrlo na tla, pogazila v zemljo teža mokrega snega. In v rumene kelihe trobentic se je vsilil sneg. Drobno rdeče cvetje resja je pregrnjeno s težkim, belim prtom. Da vidim kje drobneža zaspančka, imenovanega tudi sv. Juriia hlačice, sv. Petra ključ ali tudi bliskavica (ker je tudi strela, kadar udari, temno-modra) in se vzradostim čudovite njegove modrine, sem upal. Pa ga ni nikjer. Le sneg in blato. Blato po potih, sneg na zemlji, na

drevju, v zraku. Sneži kakor v kaki Kielandovi povesti, kjer padajo tiste velike plahte norveškega snega, da bi ga človek kar iz knjige v roko prijel.

A navzlic metežu in blatu in kaluži, ki teče širom po cesti, romajo pobožne ženice k Sv. Jožefu. Baš pred menoj stopata dve, na drugi strani hriba gresta dve navzdol. V rute zaviti, brez dežnikov. Najbrž jih nimata — kdo jih bo kupoval v teh časih pravljicne draginje! Gori v cerkvi pa sta — kakor sem videl pozneje — klečali ob spovednici, v spovednici pa je sedel goreč misijonar in je neumorno vršil misijonski svoj posel. Morda sedi vse popoldne in čaka — vnet ribič ob morju...

Dolgo sem postajal gori ob cerkvi, motreč okolico. Glej, na obeh straneh, na desni in na levi, preteklost, minljivost, smrt. Na eni strani razvaline gradu, resne, molčeče priče, kako mine čast in slava. Na drugi pokopališče, opomin, da gremo vsi isto pot: pot minljivosti, v smrt, pozabnost. Vsi, tudi mi, ki smo danes še močni, ki stojimo še sredi življenja, dela in boja. Kako pravi veliki ruski pogan, Turgenjev? »Dogodi se, da se človek prebudi in se nehote in strahoma vpraša: Je li mogoče, da mi je že trideset, štirideset, petdeset let? Kako je vendar življenje prešlo tako naglo? Kako da se je smrt primaknila tako blizu? Smrt je kakor ribič, ki je lovil v mrežo ribo, a jo pusti še za čas v vodi: riba še plava, a je v mreži, in ribič jo izvleče, kadar se mu zazdi...«

Stresem z glavo: melanholičnega me je naredilo vreme, okolica, razmišljanje, spomini.

Ustavim se pred cerkvijo. — Oko bi rado zaplulo v daljavo — sanjaril sem že o tem razgledu in se veselil krasote in užitka — in bi se vzradostilo lepote savinjske doline, pilo krasoto savinjskih gora. Baš zdaj bi ožarjalo solnce vrhove z zadnjimi, zato najlepšimi žarki, da bi gorela bela slemena kakor lice deklice, ki jo boža in obenem boli in peče ljubeč, hrepenč pogled.

A nikamor ne prodre pogled. Kakor škrjanček pod sinje nebo ob lepem spomladanskem jutru, kakor orel solncu naproti, bi rade oči in misli poletele v daljavo. A prhutajo kakor metulj, ki si je ob luči osmodil krila, kakor ptica, ki ji je neusmiljena roka pristrigla peroti. Zakaj belkastosiva koprena visi pred menoj. Razpeta je čez mesto, da se le napol vidijo skozi njo strehe in zvoniki mesta, hiše v

ozadju so že vse zabrisane. Dalje tja pa tone ves svet v globokem, umazanem jezeru.

Stojim, strmim v o otožnost in mislim na tebe, domovina. Ali nisi zavita tudi ti v žalno kopreno, ti, ki si sanjala in upala, da boš vsa prekipevala od radosti in sreče kakor mlada nevesta? A zdaj, glej, te stiskajo od vseh strani. Odvzemajo ti najlepše bisere iz nevestinskega nakita, ropajo ti deco, najboljšo in najdražjo, trgajo ti ud za udom iz telesa. Je-li res prišla náte namesto tople, brsteče vesne, namesto vstajenja in novega življenja še žalostnejša jesen, kruta zima z uničenjem in s smrtjo?

A kaj se žalostim, kaj se srdim? Nenadoma mi vstane pred dušo kakor iz nebes poslana tolažba dogodek iz Ljubljane, neznamen, a fin, kakor filigranska slika na kitajskem papirju. Šel sem nedavno tega mimo cerkve sv. Petra. Lilo je in čudovito blato je bilo. Pa mi pridejo naproti štiri deklice, gologlave, majčkene, da so komaj nesle na hrbtu male torbice. Držale so se za roke, stopale z vojaškimi koraki in pele z zvenečimi, srečnimi glasovi »Mlade vojake«. Postal sem, okrenil se za njimi, se nasmehnil, zaprl dežnik in si rekel: »Saj ne deži, saj je spomlad, in — mladi smol«

O domovina, naj te ne straši slabo vreme. Če deži in sneži in je blata še toliko — jutri, pojutrišnjem pride spomlad tudi záte. Glej, mlada si, o domovina, domovina moja...

* * *

Stojim ob oknu že polmračne celice v samostanu očetov kapucinov nad Celjem.

V spominu mi vstajajo lepi dnevi, ki sem jih preživel v samostanih ponižnih sinov ponižnega očeta sv. Franciška. Naša Sveta Gora, zdaj razdejana. Strmel sem po cele ure doli na furlansko plan, doli do morja, ki je blestelo v dalji. Gledal sem tisto rodovitno ravan, ki jo je splavila Soča ob nalivih z naših gor. Nam je ostalo golo gorovje, delo, znoj in ovsenjak; tam doli pa valove polja v bogastvu rži in pšenice, cveto pomaranče, bogato rode oljike... Na Trsat mislim. Tudi tam sem strmel po dolge popoldneve čez morsko plan, opazoval barke, spremljal z očmi in z du-

hom ladje, izginjajoče na obzoru, iskal v daljavi naše otoke, domovino sokolov, vsikdar zvestih narodu in domovini, vedno pripravljenih, tvegati vse, tudi premoženje in življenje za prostost in svobodo, za besedo materino, sladko kakor devojkin spev, mogočno zvenečo kakor bučanje inorja. A zdaj? O naša Adrija, morje naših skrbi, naše bridkosti! — Na Brezje mi hiti duh, v naš tihi hospic. Spominjam se samostana in očetov pri Sant' Onofriu onstran Tibere. Malone vsak večer sem krenil za svojega bivanja v Rimu na tisto stran in gori na Janikel, mimo Tassovega hrasta. Samoten sem stal na hribu, strmel v daljavo na vrhove sabinskih gora, tja na kupolo Sv. Petra pred seboj, na hiše pod menoj. In sem se večer za večerom med drugimi spomini spominjal nesrečnega Torquata Tassa in usmiljenih menihov, ki so mu ob Sant' Onofriu dali celico, ko je prišel k njim zapuščen od sreče in ljudi, potrtna duši in telesu. Kam naj bi šel v svoji nesreči in bedi, če bi ne bil našel zavetja v tistem njihovem domu? Še danes se jih spominjamo s hvaležnostjo...

Na prsi mi je klonila glava ob spominih. Dvignem jo. Glej, iz mesta bleste skozi padajoči sneg in prvi mrak velike mirne oči, svetle žarnice.

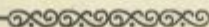
Tedaj nenadoma se razlije skozi tiho ozračje droben glas. Samostanski zvon pozdravlja Marijo, svetá Kraljico. Kakor zbujeni po njegovem pojočem klicu se oglase večji bratje iz mesta. Zvon pri Sv. Jožefu zamoli z njimi.

Sklenem roke. Sladko in svečano mi je pri srcu. Kako me dviga zavest: V mestu in po vsi okolici in kjerkoli pozdravljajo zvonovi nebeško Gospo, se sklepa stotero in tisočero rok, stotero in tisočero src se dviga k nebu, stotero in tisočero duš moli sladko molitev: Češčena Marija...

In v tesnih celicah ob meni kleče sicer tako solnčni sinovi Arsiškega ubožčka, solnčnega šv. Franciška, z resnimi obrazi. Sklepajo bele roke in pozdravljajo iz globine duš najmilejo, najkrasnejšo, najsladkejšo vseh žen s presladkim pozdravom:

Ave Maria...

* * *

Visoka pesem.

Silvin Sardenko.

Na praznik tvoj.

Danes tvoj je dan.	Pod nebom je ptič zapel.
Odrpta je božja dlan —	Rad bi bil z njim vesel.
očetovsko nebo,	Pa je moje solnce zašlo —

za oblake — težke boli,
kakor še nikoli
na praznik tvoj.

Sredi hrama.

Kakor drugim, tudi meni,	Naj se v hramu zakasnel
če me ljubiš,	brst razpahne
razodeni!	v cvet mi bel.

»Ali nisem vzknila sama
sredi duše —
sredi hrama?« —

Dehte z opojnim duhom.

Pesmi niso čuvstva.	Pesmi niso sanje.
Niso bežni sen občutkov,	So skrivnostna razodetja;
pesmi so izkustva,	rože: solnce dihne vanje,
soj utrjenih trenutkov	polne čistega spočetja
silne večnosti.	zadehte z opojnim duhom.

Šmarnice.

»Videla se več ne bova,	Na koncu vinogradnih mej
vinograjsko dete ljubó.	podobico je pogledala;
Proč so povesti!« In dal sem ji	v nedolžni rosi nedolžnih oči
sliko	bridkost je vso izpovedala.
Device mogočne v slovo.	

Lepše rose jutranja polja
prejela niso od stvarnice;
kamor kane, morajo vzrasti:
šmarnice.

Madonsko nežen sneg.

Srce, poglej,	In duša je šla na sinje sprehode . . .
planine v belih pečah!	Misli čudokrasne
Doslej drhtelo si v ječah,	padale so vanjo
poslej —	goste in jasne
ves svet je tvoj.	kakor sneg,
Napij se planinske svobóde!	Madonsko nežen sneg.

Žari od njih.

Ti prihajaš, Madona Sikstinska?
Tvoja ljubezen materinska
stopa med trume na trudnih kolenih,
zatopljene v molitvah iskrenih.
Tvoj pogled strmi ob njih.

Ne izgini, Madona Sikstinska!
Težka so naša srca dolinska,
ali kadar tvojo bližino,
kadar čutijo tvojo milino,
blaženost žari od njih.

Da ne vem.

Morda pa na tihem
misliš name
dan za dnem.

Milost čutim,
a skrivnosti same
ne izvem.

In ne bom izvedel,
ker je bolje zame,
da ne vem.

Ali so poljubi.

Težki so oblaki v goro legli,
meni so na gori pot prestregli.

»O, Marija! Kam hite oblaki?
Moji dnevi, glej, so ravno taki,

Težka slutnja je legla
na moje srce,
kje se je vtrgala,
sama ne ve:

Ali gredo k vstajenju,
ali gredo k pogubi?
Ali so prokletstva,
ali so poljubi?»

Ali so navdihi.

Časih zaslutim
nekaj nevidnega,
nekaj nebeškega
nad seboj.
Nevesta večne Besede,
glej!
Srce se smeje
v radosti tihi.
Povej:
Ali so nadeje?
Ali so navdihi?

Iz rožnih ust Marijinih.

Čezinčez
megla plove vrh dreves.
Ni res!
To je srebrnotkan
Marijin pajčolan.

Čezinčez
čez vir kleči srebrna jez.
Ni res!
To je biserni pas,
spleten iz Marijinih las.

Čezinčez
iz rož kipi do nebes.
Ni res!
To je rahel dih
iz rožnih ust Marijinih.

Ko si mimo šla.

Iz rosnih oči
sanjave noči
razliva se mir,
Čez tri vrhé,
domov gredé
žvrglja pastir.

Nekje za vasjo
poslušá nekdo
in misli nanj.
Jaz pa mislim náte...
Vsa so zadehtela tla,
ko si mimo šla.

Milosti polna.

Na praznik tvoj
sredi hrama
dehte z opojnim duhom
šmarnice,
Madonsko nežén sneg
žari od njih,
da ne vem,
ali so poljubi,
ali so navdihi
iz rožnih ust Marijinih?
Ko si mimo šla,
Milosti polna.

Nandkov mladostni raj.

Ciril Jeglič.

Bajta je stala koncem vasi, skrita v breg pod hosto, ponižna in samotna. Take so izvečine vse bajte. Stara je bila in črna, s tesnimi, kvadratnimi okenci. Tik k pragu je bil prislonej majhen svinjak, ki je zakrutil takole koncem pomladi in utihnil slednjo jesen. Budnarjeva bajta ni premogla lastne njive. Pred bajto se je solnčil le skromen vrtič, na gосто zasajen s krompirjem in zeljem, tuptam okrašen s prešerno glavico neugnanega primoža ter na levo in desno zastražen od dveh čudno rodovitnih cibár. Vsako leto se je privzela še kaka njivica v najem: majhen kos puste, odročne zemlje, pa je rodil za domače ljudi in za domačega prešička; in Budnarjeva mama je bila zadovoljna in noben koš se ji ni zdel pretežek, kadar ga je cijazila, z gnojem naloženega, v hrib na »svojo« njivico. Tako je mati kmetovala, oče je pa sedel doma na trinogatem stolcu in dan za dnem nabijal po čevljih. Cela srenja in še od delj so hvalili Budnarja, da je dober čevljar: tako srečno roko ima, da naredi čevlje, ki niso nikoli pretesni; in krpo ti prišije, da niti ljubljanski čevljarji ne zatorej. Zato ni Budnarjevemu domu nikoli zmanjkalo

gostov, ki so prihajali razlagat, kako hudo je, če ima človek raztrgane čevlje.

»Bomo že kako naredili,« je odgovarjal mož in se skoro ni utegnil premekniti z nogača.

»Oh, kako znajo naš ata!« si je mislil Nandek, ki je zadovoljen koračil krog ateja ali pa zlezel na klop, da je bolje videl, kako gre delo izpod rok. Nandek je bil majhen, da ni videl na mizo, če ni bil pristavil pručice, pa je imel drobne, bistre oči, ki so marsikaj opazile. O naš ata! Takle strgan škrapet vzamejo v roko, pa ga malce ogledajo in, če reko: »Dober bo!« je zares kar kmalu dober. To imajo tudi tak oster nož, ki reže — ujl da bi se Nandek precej urezal; ata se pa ne, ki znajo. In smolo imajo tako, ki prime in drži bolj kot pop iz pšenične moke. Samo smrdi malo, ta smola. A to mora biti tako. Nandek že ve, zakaj. Zadnjič je vprašal.

»Ata, zakaj pa ta smola smrdi?«

»Zato, ker drugač ni dobra.«

»Aha, že vem! Pa Vam, ata, nič ne smrdi?«

»Nič.«

»Meni tudi ne!« je povedal Nandek.

Hej, in kako znajo šivati! A ne samo čevlje! Vse, kar hočeš, ko imajo tako mašino, ki dela: drrr! drrr! Res, vse! Saj so njemu naredili tele lepe hlače, ki jih nosi za vsak dan. Te so s platna. A ima še dvoje hlač: ene, ki sta mu jih prinesla mama in ata s sejma, in suknjico zraven in klobuk tudi, tak klobuk, ki je zelen in je na njem rdeča roža, pa ne nagelj, ne! — marveč še lepša roža, taka, ki je na buciki in se nikoli ne posuši in ne zraste na vrtu, ampak jo je treba kupiti; Korantov stric imajo tako rožo na buciki, samo Korantov stric in Nandek; potlej ima pa še ene hlače, tiste so pa dolge in široke takole — juj, take za ob nedeljah! Tiste so mu pa tudi ata naredili in kadar bo hodil v šolo, jih bo nosil za vsak dan; zdaj jih pa obleče samo ob najbolj velikih nedeljah, kadar gre z mamo v cerkev. Pa ju je zadnjič srečala Gašperjeva teta.

»Kdo je pa ta fant,« se je začudila, »ki je tako nov? Glej ga no, saj je Nandek! Le kje si dobil tako paradne hlače?«

»Jaz že vem!« je odgovoril Nandek. »Ampak to niso hlače, to so hlače!«

»Kajne,« je morala ugeniti teta, »ata so jih naredili, ki te imajo radi?«

»Mhm! Zato, ker sem nabiral karažofko. Za našega prešička — poln koš!«

Ko je začel Nandek »spoznavati svet« ter je izprevidel, da ima samo eno mamo in enega ateja, vsi drugi so pa strici in tete razven otrok, ki so nekateri celo manjši kot on (Korantova Rozalka drži še prst v ustih!), takrat je spoznal še nekaj drugega, kar ga je močno razveselilo. Bil je lep, solnčen dan, pomlad se je smejala z neba in preveselo obsijala Budnarjevo bajto. Cigari sta se razcveteli, da je prijetno dehtelo z rožnato nadahnjenih cvetov. Mama in Nandek sta sadila krompir na domačem vrtu. Mama je izkopavala jamice, Nandek je v cikorni škatlji prenašal krljce ter nametaval.

»Ena, tli, ena, tli!« je prešteval, a nametavati je znal še boljše; nobene jamice ni prezrl. Naenkrat je zabrnelo prav od blizu, nemara ravno s cibare. Pa res! Tamle skače, po tistile dolgi veji, ki visi nad streho, črne oči ima in zelo fletna je...

»Činčarara, cicifuj, činčarada!«

Nandek se je zmotil, da je v eno luknjo vrgel tri krljce.

»Kdo je pa tale?«

»Ki poje, misliš? To je ptička.«

»O, to sam vem!« je dejal Nandek. Kako bi ne poznal ptičev, ko je že štiri

leta star! Saj že pozna vrane, ki so črne in grde, in vrabce, ki delajo: čiv, čiv! pa putkam proso kradejo, in brgleze, ki niso nič boljši...

»Ampak, kako se ji pravi?«

»Sinica.«

»Aha, res, sinica je to! Že vem,« je pomislil Nandek in nadaljeval z delom. Ravno je hotel naložiti škatljo z novim krompirjem, ko se je zvonko oglasilo izza strehe:

»Kuku, kuku!«

Nandek je vteknil desnico za hlače in poklical: »Mama, jaz pa nekaj vem, jaz pa nekaj vem! Kajne, mama, da tele Vi ne poznate?« je pokazal čez streho.

»Pa je res ne vidim.«

»To je kukavica,« je važno razložil Nandek. Brž je položil prst na usta in si ni mogel kaj, da ne bi stekel krog hiše gledat porednice, ki se skrije, potem pa kliče: kuku, kuku! A porednica je bila od sile navihana. Brž, ko se je Nandek po prstih prihotapil za vogalom, je odletela v hosto.

»Kuku, kuku!« se je smejal Nandek za njo. »Saj te vidim!« Majhno je pa le spazil kukavico: ni dosti drugačna kot vrabci, samo večja je. »Že vem!« je pomislil in odkoračil nazaj k mami.

Kako lep dan je danes! Kako ljubeznivo sije solnce na njihov dom. Tam tista prva hiša je Mihevčeva: zidana je in visoka, pa nič solnca ni na njej.

»Kajne, mama, naša hiša je lepa?«

»Hvala Bogu, da je zatorej!«

»Lepša ko Mihevčeva?«

»Tudi Mihevčeva je zelo lepa,« je menila mati.

»Ko je pa tako temna! In brglezev ni tam nič. In stavim, da ne pride tja nobena kukavica. Ali ni pri nas doma najlepše?«

»Je,« je odgovorila mati, vesela otrokovih misli.

Krompir je bil nametan, mama je zaspala jame. Za mejo je prihajal Gorenjčev stric z motiko na rami. Gorenjčev stric imajo med, tak, ki ga delajo čebele; Nandek že ve, saj ga je že jedel, med, in ima Gorenjčevega strica rad.

»Ali je še sneg na njih, ali vaše cibare tako cveto?« je pozdravil Gorenjčev stric. »Kaj pa moji škornji še cveto?«

»Saj je notri, kar pobaraj!« je dejala Budnarica.

Gorenjčev stric je postavil motiko pred prag ter vstopil. Nandek pa za njim.

»Bog daj! Si me že kaj v roke vzел?«

»Oné misliš, tvoje škornje?« se je ozrl

Budnar. Presneto so bili potrebni zdravila in žeblijev tudi. Kar sedi, še namazal jih bom, da se bodo še za drugič prijeli mojih rok.«

»Ampak soparno je. Ti pa venomer šilopičiš. Ni nič dolgčas, ko se nikamor iz izbe ne ganeš?«

»Nič!« je odgovoril Nandek mesto očeta. Oče se je pa trudno nasmehnil in menil: »Bi že, bi že, seveda...«

Nandku ni bilo po volji, da stric tako náopak govori. Pa se je namrgodil, vteknil roke za hlače ter vprašal: »Ali ni lepo pri nas?«

»Je že, nič ne rečem. Ampak pretesno imate, kakor povsod po bajtah, okna so tako majhna in miza je vsa podrtá —«

»Stric,« ga je prekinil fante, »jaz pa ne maram Vašega medu!« Plašen je stekel iz izbe, ker mu je šlo na jok. Hvala Bogu, stric si ne upa za njim! Zunaj ga je zatožil materi, tega Gorenjčevega strica, ki ima tako kosmate in hude brke...

Tako je Nandek že zgodaj vzljubil svoj dom. Nič ni vedel, da je reven, da je bajtarjev sin, komaj zavedno je gojil le eno tiho željo: da bi ostalo doma vedno tako lepo, kakor je... Seveda, če je bila mama zraven, je bilo prijetno tudi drugje. Budnarica je hodil k sosedom na dnino. Nandek jo je spremljal. Z ranim dnem sta odšla in se vrnila zvečer, da sta spala doma. Budnarjev ata, ki so vse znali, so znali skuhati tudi ajdove žgance, ali narediti prežganje na osoljen krop. Zato so sami gospodinjali, kadar ni bilo ženske pri hiši. Tudi Nandek je včasih ostajal pri njih doma, občudujoč njih vsakovrstno ročnost. A še bolj ga je vlekle s mamo na njivo. Nandek je ljubil sonce, s toploto in svežostjo nádahnjeni zrak. Zunaj na polju je pa grelo sonce, da je poskakovalo srce in zagoreval obraz.

Mama in tete so plele pšenico. Njiva je bila dolga in prostrana, Nandek jo je komaj objel z očmi.

»Zakaj pa plevete to travo?«

»To je pšenica. Glej ga koštruna, štručko pa poznaš?«

Kako bi ga ne poznal, belega, sladkega pšeničnega kruha! Takega, kakor ga pekó Korantova teta. Oj, pšenička! Vsa reber je bila zelena od nje, mehki vetrovi so se vtapljali vanjo. Nandek je sedel pod mejo in gledal. Z rebri se je videlo tako daleč naokrog. Vsa vas se je videla: Korantova hiša, Mihevčeva, Gorenjčeva in

Gregova. In še nekaj je videl Nandek: tam pod hosto, — a je tako lepo, da ne pove...

»Jaz pa nekaj vidim, nekaj vem!« A plevce so bile predaleč, da bi jim povedal, kje stoji Budnarjev dom. »Ujuj, juju!«

Nandek je znal že zavriskati, močno in glasno, da se je ozrl mož, stopajoč po cesti v klanec. Malho je nesel čez ramo in star je bil, pa ga je vseeno slišal in pogledal v reber.

»Ne boste me videli, stric!« se je posmejal Nandek ter se skril v grmovje. In je še enkrat zaklical: »Juju!«

Stric ga nemara res ni opazil; sklonil je glavo ter izginil za kozolcem. A še nekdo drug je bil na cesti. Korantov petelin. Tisti, ki ima spreminjasta peresa in rep, kakor pav. Tako so rekli ata. Nandek ne pozna pava. Kadar bo velik, ga bo že poznal. »Kakšen je neki?« je ugibal. »Nič,« je premislil, »ravnotakšen je ko tale petelin.« Korantov petelin je pa tudi nekaj pomislil; postal je na cesti, se ogledal na vse plati, potem je dejal: »Kikeriki!« Lepo zapoje ta petelin, kar je res, je res... A Nandek nekaj ve, pa ne pove: pri njih doma imajo tudi kokljico in ta kokljica ima putke, čisto majčkene putke, take, ki šele čivkajo. Ena, tli, ena, tli, — še več jih je! Pa so dejali mama: »En petelinček, če bo kateri, bo tvoj, Nandek!« Ja, zato, ker karazofko nabira! Morda bodo pa vse putke zrastle v peteline... Zakaj ne? Korantova kokljica je znesla take putke, da so postale vse same kokoši. Naša kokljica je pa najbrž takšna, da bodo sami petelinčki. Taki, ki delajo: kikeriki! Potlej bo pa najlepši njegov. Saj so mama rekli! In tisti bo še lepši, kakor je ta Korantov, desetkrat bolj glasno bo zapel. Ju, stokrat lepši bo, nego vsak pav, in še tlikrat in še tlikrat lepši.

»Jujuju!«

»Til!« so zaklicali mama iz pšenice.

»Sem pojdi, boš koš prinesel!«

»Koš?« se je razveselil Nandek. »Takega velikega?«

»Ga boš prinesel? Na trati je, tisti, ki je prazen.«

»Bom!« se je možko odrezal Nandek. Pa ga je res prinesel. Nekoliko se mu je vlekel po tleh, ker je fant majčkeno še premajhen; pravzaprav so bile pa oprtavnice previsoko. Nesel ga je pa le! Pot mu je zalival napeti obrazek, da so pomežikovale svetle, gorke oči, ko je postavil koš pred tete. Nato je vtaknil roko za hlače in jih je pogledal, tete, ki niso prinesle koša. To ni kar tako.

»Kdo si pa ti?« so se začudile tete, dvignivši glavo, kakor da ga še nikdar niso videle.

»Jaz!« je dejal Nandek.

»Nemara da si Budnarjev?«

»Jaz že vem. Kajne mama, pa Vi tudi?«

Mama je pa vedela še nekaj drugega.

»Ali si kaj priden, Nandek?«

»Sem.«

»Zato, ker si priden, ti bom pa nekaj pokazala. Vidiš, tole je osat. Tak, ki bode. Ga boš z nami ruval?«

»Jej, bode — zares!« je potipal Nandek osat ter se ustrašil.

»Nič ne bode!«

»Saj res nič ne bode,« je ponovil Nandek ter pihal bolečo roko, ker pravzaprav ga je bilo vendarle nekoliko zbadlo. Pa ne preveč, o ne!

»Samo prav moraš prijeti. Takole spodaj. In odtrgati ne smeš. Vsak osat se mora izrjavati. Tisti pa, ki ga iztrga prav do konca, najde na zadnji koreninici zlat gumb.«

»Zlat?« Nandek je zgrabil za največji osat, košat kakor grm. Ni ga ni zbadlo — kaj še! In s tako močjo ga je iztrgal iz zemlje, da se je kar malo prehitro in pretrdo usedel — vznak. Presneto, ampak zlati gumb je še vendar ostal, kjer je bil!

»Ko ga nisi docela izpulil!« je poučila teta. »Močan si, kakor nalašč, ampak osat ima dolgo, dolgo korenino. Na koncu je tako tenka kakor svila in na tej dlačici visi zlati gumb. Malokateremu se posreči, meni se tudi še ni. Prerada se utrga tista dlačica.«

»Presneto, škoda! Kakšen je pa tisti gumb?«

»Kakor cekin, nič manj velik.«

Nandek je še marsikaj poizvedel in zlati cekini, ti kratkočasni cekini, so ga vzpodbujali k tem pridnejšemu delu. Res, da ni bilo tisto popoldne cekinov na izpregled, a kadar bo velik, jih bo nabral poln koš. Kar z motiko jih bo izkopal...

Ko je ponehala vročina, je prinesla Korantovka malico na njiyo. Ž njo je prišla Rozalka, tista, ki drži še prst v ustih. Tudi zdaj je odgrizovala svoj mesnati mezinček, a ga ni mogla odgrizniti. Ko je zagledala Nandeta, je brž vzela prst iz ust ter se skrila materi za krilo. Nak, Nandek je ne bo videl. To se je zdelo fantu pametno, skoro moško.

»Ti,« jo je poklical, »jaz pa nekaj vem, pa ne povem. Za zlate cekine vem.«

Korantovka je poveznila koš ter zložila nanj malico iz košare. Družina je posedla naokrog. Juj, teta je prinesla šterbanc!

»Nandek, ti si fant od fare, zato boš jedel pri nas!« Dobra teta mu je urezala kos ajdovca in kolesček mastne kašnate klobase.

»O, bom že še pomagal!« se je postavil Nandek, da izrazi teti svoje hvaležno veselje nad šterbancem.

Po malici je ostala tudi Rozalka na njivi. Nandek jo je brž pričel učiti, kako se osat ruje.

»Saj že sama znam,« se je zamalo zdelo Rozalki.

»Jaz sem se moral tudi učiti.«

»Cekinov pa vendar še nimaš nič!«

»Le počakaj!« je menil on.

Prekmalu se je bližal konec veselemu dnevu. V goščavi nad rebrjo so glasno pevale ptičke svoje večerne pesmi, preden utihnejo. Še enkrat je ponažajala kukavica izza drevesa: kuku, kuku! ter odletela v gozd.

»Kam pa, misliš da gre spat?« je vprašala Rozalka.

»Domov.«

»Aha,« je pritrdila Rozalka.

Kako prijetno je bilo, ko so se v mraku vračali v vas! Mama in tete so hodile počasi, otroka sta bila bolj urnih nog.

»Dajva se poforškati!« je dejal Nandek Rozalki.

»Oh, tebe pa precej!« se je razveselila ona. Postavila sta se vstric drug k drugemu, Nandek je skrbno gledal, da ne bi Rozalka stekla pred njim.

»Ena, tli, ena, tli, kdor je hiter, prej zleti!«

Pa sta oba ostala na mestu.

»Ko ne znaš!« se je hudoval Nandek.

»Ti ne znaš,« se je smejala Rozalka. Treba je bilo igro spet od kraja začeti.

»Ena, tli, ena, tli, kdor je hiter —« Zdaj ga je pa Rozalka ukanila; preden je izgovoril postavne besede, se je spustila v dir, kar so jo nesle noge.

»Že letim!« ji je brzojavil ogorčeni Nandek ter jo kmalu prehitel. Pritekel je do kozolca in z obema rokama zaploskal po hlođu.

»Poforškana si!« je v sapi povedal Rozalki.

Rozalka je pa letela še naprej do hiše in zabobnala na kamnito klop.

»To ni nič, ti si poforškana!«

»Pa ti tudi. Saj se nisva nič zmenila,«

se je opravičila Rozalka ter vteknila prst v usta.

»Ko pa ne znaš!« je odgovoril Nandek; nato je resen položil desnico za hrbet.

V Korantovi hiši je stala velika javorova miza, v kotu nad njo je bil napravljen šmarnični oltarček, pred njim je gorela rdeča luč.

»Ali si ti zmerom tukaj doma?« je vprašal Nandek Rozalko. Ta se mu je pa smejala. »Že vem. Zame pa ne veš, kje sem.«

V hiši je bila tudi ogromna peč, taka, da je Nandek videl samo čevlje, če so stari stric ležali na njej. Pa so se oglasili ta prijazni stric:

»Nandek, boš pri nas za hlapca?«

»Bom.«

»Ko si tako postaven fant!«

»Mhm.«

»Le pridi, kadar boš velik.«

»Saj bom kmalu,« je obljubil Nandek ter resno pomežiknil.

Prišli so strici in tete in mama z njimi. Posedli so krog mize, stari stric na peči je povzdignil glas v molitev. Ko so pa domolili: »Žegnana si med ženami in žegnan je sad Tvojega telesa, Jezus,« sta se pridružila še Nandek in Rozalka s svojim znamenjem: »Sveta Malija...«

Korantova teta je prinesla na mizo veliko lončeno skledo; iz nje se je tako vabeče kadilo ter dišalo. »Lačen sem!« je povedal Nandek. Pa so ga posadili tja v kot k mami, ravno pod šmarnice, in Rozalko poleg nje.

»Krompir v oblicah,« je presodil Nandek, »takega jaz najrajši jem.« Ko je pa prinesla teta še kašo, to sladko otroško pašo, ji je povedal prav od srca: »Pa kašo, takole mlečno, imam tudi najrajši.«

Po večerji ga je poklicala Korantovka v vežo. Tam mu je naložila v naročje vogal kruha, culo pšena in še steklenico, polno mleka, je dala. »Za ata!« je naročila.

»Bom pa še jutri prišel. Lahko noč, teta!«

V temi sta se vračala Nandek in mama domov. Na rupi sredi vasi so regljale

žabe. Fant se je pa domislil, da je zaspan, in posvaril spotoma tudi regljače: »Spat pojte, žabe!« Doma je legel pod klop k peči, mama mu je podvila očetov kožuh pod glavo. In Nandek je presladko zaspal. —

. . .

Tako je bilo, preden je Nandek postal Nande.

Danes je Nande mož, ki trdo dela. Trše in težje, kot delajo ljudje tam, tam — v presrečni domovini, ki je ne bo videl morda nikoli več. Nikoli več!

O, kako nemirne so te noči, polne spominov, kako temna in brez solnca je delavska baraka v daljnem, tujem mestu! Ta baraka, ki je edini dom njemu in še sto drugim. Kako, da se ji še ni privadil? Saj hodi vanjo že trideset let, trideset let se vrača iz tovarne v barako, iz barake v tovarno. To pot mora hoditi, dokler ne opeša... Tiste ure se še boji. Kdo mu bo takrat pomagal, kdo ga potolažil? Kdo se bo takrat spomnil, da se je ta človek pehal in mučil predolgo vrsto let človeškega življenja?

Nande leži onemogel na siromašnem pogradu. Morda je že pozno v noč in morda še nobeden ne spi pod to tesno barako. V baraki ni ure in je bolje, da je ni; preveč glasno bi tiktakala nad glavami, bila, spominjala in budila. Vsi delavci neusmiljeno molče. Zakaj zgodaj bo treba vstati... Včasih se zazdi sam sebi tako grozno zapuščen. Sam med tujimi ljudmi, nesrečniki, ki so mu podobni ko brat bratu, a ne žele izvedeti, kdo je, odkod je, ki niso poznali njegove matere in tiste solnčne bajte koncem vasi....

Kdaj so se dopolnile tiste strašne ure? Oče, zakaj si šel iskat sreče po svetu in te ni bilo nazaj? Mati, predobra mati, kako gorak je bil tvoj smrtni zdihljaj! Ali so se res bila za njim zaprla vrata, ki se ne bodo odprla nikoli več?

Danes nimā znanca, kateremu bi povedal, kaj je spoznalo njegovo srce. Le Bog je pri njem in nad njim, zvest in usmiljen, ki ga zdaj edini vidi in posluša.

Naše služkinje.

Ivica Nežnan.

Veliko jih je; stan, ki po svojem številu presega marsikaterega drugega. Pa vendar, kdo se meni zanje, kdo piše o njih,

kdo se poteguje za njihove potrebe, kdaj se kaka vladna naredba ali celo državni zakon peča z njimi, saj so tiho ter mirno

in zadovoljno izvršujejo svoje dolžnosti, pa tudi velikokrat to, kar niso njihove dolžnosti. Pa poglejmo tovarniške delavce: njihovo gmotno stanje v domalega v vsakem oziru ugodnejše, po vseh državah obstoji že cela vrsta zakonov v varstvo delavskih interesov in poleg tega se celo mirovna konferenca v Parizu v pogojih, ki jih stavi premaganim državam, govori o delavski zakonodaji, ki se naj izpopolni v poraženih državah. Za posle in služkinje pa državni zakonodaji niti to na misel ne pride, da bi popravila zastareli poselski red. In vendar služkinje v splošnem poleg kmetov največ delajo! Pa kaj to, saj so tihe in zadovoljne, tudi če morajo po marsikaterih hišah — prepričana sem, da je večina naših gospodinj pri tem izvzeta — delati pozno v noč, do desete, enajste, dvanajste ure, zjutraj pa je treba zopet zgodaj na delo in ves ljubi božji dan stati na nogah, tudi če morajo marsikje spati v najbolj zamazanem kotu hiše, ker je že arhitekt pozabil na to, da morajo živeti v vsaki hiši tudi bitja, ki se jim pravi služkinje, tudi če si morajo v starih letih morda s par krajcarji zaslužka poiskati si kako podstrešno sobico, kjer pozabljene od vsega sveta v stradanju umirajo in v umiranju stadjajo. Da, da, je res tako! Le priredi namesto na Šmarno goro ali k sv. Katarini enkrat izlet po ljubljanskih podstrešjih, morda celo po zimi, boš videl, kak velik razgled se ti bo odprl v revščino in pomanjkanje in premrazovanje in umiranje starih dekel, služkinj in celo kuharic, ki so 30 ali 40 let posojevale na nizke obresti svoje dušne in telesne moči tujim ljudem, dokler ni bil njihov dušni in telesni kapital izrabljen do zadnjega. Potem je pa prišla podstrešna sobica s strmimi stopnjicami, temnimi in zakajenimi hodniki, nizkim vhodom, smradljivim ozračjem, dokler ni naredila smrt prostor drugim, in zgodba se je začela znova. Saj ne rečem, da je vedno tako, morda celo v večini slučajev ni tako, a velikokrat je tako, in sicer ne po krivdi služkinje, temveč po krivdi sedanjih družabnih razmer, v katerih mora služkinja živeti. Iz tega moramo sklepati, da sedanji družabni red, v kolikor zadeva služkinje, nikakor ni pravičen in se mora izboljšati. Če je služkinja sama kriva tega, je to njena stvar in sama naj gleda, če pa je temu kriv družabni red, je dolžnost družbe, da se le-ta popravi. To zahteva pravičnost, ki mora biti napram vsem stanovom enaka, zahteva

pa od nas to tudi splošni kulturni napredek. Zakaj v čim bolj urejenih družabnih razmerah živijo vsi sloji, tem više se dvigajo v svoji izobrazbi, tem više stoji ves narod v svoji kulturi, tem več ima vpliva in zato tem več doseže. Prevelika revščina in pomanjkanje še nikdar ni koristilo narodu in njegovemu ugledu, pač pa obratno.

Zato se meni zdi neumljivo, zakaj nekaterim ne more biti vseč organizacija služkinj. Vsaka organizacija je več vredna kot pa nobena, ker organizacija znači disciplino, skupnost moči in to je vedno napredek. Seveda ima organizacija lahko svoje velike napake, postane v svojem nastopu celo krivična in nasilna, toda to ni bistvo organizacije, temveč le njeni izrastki, ki jih je treba izrezati. Napačno pa je zato boriti se proti organizaciji sami, da niti omenjam tega, da je to naravnost nedemokratično v današnjem času, ko se vsi stanovi organizirajo. Da, danes je celo potrebno, če hočemo ohraniti prepotrebno harmonijo med posameznimi sloji, da se vsi stanovi organizirajo in ne samo nekateri. Organiziran sloj nekaj doseže, neorganiziran sloj ničesar; tako se pribori en stan do pravic in ugodnosti, katerih drugi radi svoje neorganiziranosti nima. To rodi nezadovoljstvo, nezdrave družabne razmere, kar je za človeško družbo vedno slabo. Torej le v organizacije, tudi služkinje.

Zato moremo gospodinjje le z veseljem pozdravljati, da so ustanovile služkinje »Zvezo služkinj« in svoje podporno društvo, da tako kažejo smisel ne le za izboljšanje svojega gmotnega stanja, temveč tudi za globljo strokovno izobrazbo. In to ni majhna stvar, to je naravnost velika kulturna naloga, ki jo imajo izvršiti organizacije služkinj. Delo, ki ga izvršuje služkinja v družini, se nam zdí danes najnižje vrste, in zato smo tudi tega mnenja, da je za to delo vsako še tako neumno in nepoučeno dekle dobro, da bi pa bilo za delo služkinje treba celo kake strokovne izobrazbe ali šole, to nam niti na misel ne prihaja. To je pa velika zmotà. Delo, ki ga izvršuje služkinja v družini, nikakor ni delo nižje vrste, ne glede na to, da jaz sploh ne priznavam, da bi moglo biti kako delo nižje ali višje vrste. Delo služkinje je za domače družinsko življenje, za zdravje in higijeno v hiši, za dušno in telesno vzgojo otrok, ne v zadnji vrsti tudi za mir, zadovoljnost in udobnost v domači

družini (kar tudi ni majhen kulturni faktor v družini) naravnost bistvene važnosti. In če kdo misli, da za tako delo ni treba nobene strokovne izobrazbe, medtem ko jo je za vsako drugo manjšo važno delo treba, je v usodepolni zmoti. In eden glavnih smotrov organizacij služkinj bi moral ravno biti, kakovost dela, ki ga opravljajo služkinje, dvigniti. To pa se bo zgodilo s sistematično strokovno izobrazbo. Nikakor ne bo mogla organizacija sama dajati vse te izobrazbe, toda delati bode morala na to, da se bodeta tudi javnost in država zanimali za to in poskrbeli, da se v tem oziru kaj ukrene.

To bo v korist ne-le služkinj, temveč tudi nas gospodinj. Ali ne bi bilo za nas gospodinje veliko ugodneje, če bi služkinja svoj posel znala strokovno izvrševati? Koliko je gospodinj, ki se morajo same mučiti mesece in leta, da polagoma privadijo mlado dekle hišnemu delu, in ko jo nauči, pa zapusti službo!

Poleg tega bodo dekleta tudi rajši služile, če se bodo zavezale, da se njihovo delo ceni in spoštuje, da pa so tudi gmotno preskrbljene ne samo za čas službe in bolezni, temveč tudi za starost in onemoglost. Danes pa gredo boljše dekleta rajši v tovarno, kjer imajo izborne plače in so preskrbljene za breposelnost, bolezen, starost in onemoglost. Zadovoljne služkinje, zadovoljne gospodinje, zadovoljne družine! Zato se nikar ne bojmo njihovih organizacij.

Zelo pravilno se mi zdi stališče, ki so ga zavzele služkinje na svojem shodu v Ljubljani 27. aprila t. l., da je namreč služkinja članica družine, ne pa samo delavka v družini. Iz tega sledijo za posle in gospodinje važne posledice.

Posli kot člani družine nikakor ne morejo zahtevati, da se jim določi popolnoma gotova mera delavnega časa, kar je to pri tovarniških delavcih. Zakaj člani v družini: to so oče, mati, otroci, posli nikakor ne gledajo, koliko ur delam, koliko ur ne delam, temveč delajo, kakor nanesejo družinske potrebe. Včasih več, včasih manj. So gotova dela, katerih ni mogoče kar ob gotovi uri brez škode pustiti in nadaljevati drugi dan, kakor je to v tovarni, kjer se, recimo, ob peti uri stroj ustavi, delo preneha in počiva brez škode, dokler drugi dan zopet ne zapoje tovarniška piščalka, stroji se zavrtje in delo se nadaljuje, kjer se je prejšnji dan nehalo. Naše družine niso tovarne in njeni delavci ne

tovarniški delavci, zato je nenaravno in napačno, če bi posel zahteval za svoje delo red tovarniških delavcev.

Pridejo pa v družini tudi večkrat časi, ko ni toliko dela, ko vsi člani počivajo ne glede na to, ali je ravno čas počitka ali ni. Medtem ko je delavec trdo privezan na svoj stroj, ki ne čaka, pa se tudi nič ne pogovarja, in mora delavec ves čas napeto misliti na svoje vedno isto in enako delo — kar mora njegovega duha silno utruditi — posel ni tako trdo navezan na vsako minutico, njegovo delo je tudi zelo raznoliko, zato tudi ne tako utrudljivo.

Seveda je pa popolnoma upravičena zahteva, da mora tudi posel imeti redno se vračajoč čas počitka in zlasti dovolj nočnega počitka. Kdor pa danes hujska posla in služkinje na osemurno delo itd., je čisto navaden demagog, ki ne razume temeljnih načel, na katerih sloni družina. Zato je pa tudi obžalovati, če se nekatere služkinje dajo zapeljati in pustijo zvečer ob 6. uri delo, češ sedaj je pa zame čas počitka. V družinah ni določene ure; lahko je čas počitka katerikrat cel popoldan, drugokrat pa tudi šele ob deveti uri zvečer. Služkinja je članica družine, ki dela, kadar je delo, in počiva, kadar dela ni. Počiva pa tudi pri obilnem delu toliko, kolikor vsak človek potrebuje za ohranitev in osvežitev svojih dušnih in telesnih moči.

Načelo, da je služkinja članica družine, pa ima tudi za gospodinje važne posledice. Tovarnar nima do delavke drugih dolžnosti, kakor da ji izplača za njeno delo zaslužek, s katerim se more dostojno preživiti in da je v delavnicah dovolj preskrbljeno za njeno zdravje in čast. Kako ona ob izvenvelavnem času porablja svojo svobodo, v to se tovarnar ne vtika. Drugače je s služkinjo. Ta je članica družine, podobno (čeprav ne ravno tako) kot je hči članica družine. In kakor ravno zavoljo tega služkinja je od iste družinske mize, spi pod isto streho, deli veselje in žalost v družini, ravno tako mora gospodinja tudi njeni izobrazbi in njenemu moralnemu življenju posvečati vso skrb. Slaba gospodinja, katera misli, da je z mesečnim izplačilom vse opravljeno. Tudi služkinja ima pravico do ljubezni, zlasti pa do spoštovanja od strani domačih družinskih članov, mlade služkinje pa morajo dobivati tudi primerno vzgojo od strani svojih gospodinj. In če se dobi toliko služkinj, ki so napram svojim gospodinjam predrzne, arogantne, brezvestne, da prav nič ne čutijo s hišo, tem-

več delajo samo toliko, kolikor morajo in kolikor so pod nadzorstvom, je vzrok velikokrat ta, ker nimajo niti vzgoje, niti primernege spoštovanja ali celo ljubezni od strani družine. Nikakor ne zagovarjam tu kakega »popuščanja« napram poslom, kar bi bilo ravno tako škodljivo kot preziranje, pač pa je odločna, toda ljubezniva in dobrohoteča strogost vedno na mestu. Služkinja naj v družini, kjer služi, res najde svoj drugi dom, potem se ni bati, da bo po cestah in kinh in samotnih šetališčih iskala razvedrila in ljubezni.

Morda bo ta ali ona moja tovarišica zmajala z glavo nad tem sestavkom, češ, da prečno slikam stanje služkinj. Rada priznavam, da je premnogo naših družin, kjer živi služkinja v najlepšem in vzornem razmerju z domačo družino, kjer uživa vso tisto ljubezen, spoštovanje in vzgojo, ki ji gre. Res pa je tudi, da je še marsikaj družin, kjer to razmerje ni tako vzorno v veliko škodo ne samo služkinji, temveč večkrat tudi gospodinji sami. In za take je pisan ta moj sestavek.

Shod služkinj.

Dr. Krek je nekoč rekel, da je najtežje organizirati služkinje. Kakšen vzrok je navedel, nam ni znano. Morda je vzrok ta, ker je stališče služkinj tako različno, kakor so različne družine, pri katerih služijo. Strokovne organizacije imajo namen, kolikor mogoče združiti vse moči enega stanu, da se izboljša gmotno stanje. Ravno to gmotno stanje pa je pri služkinjah silno različno. Je zelo veliko služkinj, katere same priznavajo, da so v družinah, v katerih služijo, zelo zadovoljne. Da take ne čutijo potrebe stanovske organizacije, je zelo umljivo, čeprav ne opravičljivo. Poleg tega je treba za organizacijo tudi časa skupnih sestankov, pogovorov, prireditev itd. In ravno ta skupni čas je pri služkinjah težko dobiti.

Kljub tem težkočam se je v ljubljanski »Krekovi prosveti« organiziralo lepo število služkinj kot samostojen odsek pod imenom »Zveza služkinj«. Pa to je samo kulturna, izobraževalna organizacija. V strokovnem oziru so se združile v posebnem »Podpornem društvu za služkinje«, kjer plačujejo mesečne prispevke in dobivajo za čas brezposelnosti ali bolezni podpore.

Dne 27. aprila so imele shod v Mestnem domu v Ljubljani. Bilo jih je okrog 1500. Zborovanje je vodila predsednica Zveze, gđc. Helena Jeretina, shod je pozdravila tudi predsednica Slov. ženske zveze, ga. ing. Remčeva. Zborovanja so se udeležile tudi mnogobrojne gospe, med njimi soproga deželnege predsednika, ga. Brejčeva.

Odlomek iz govora, ki ga je govorila ga. prof. Štupca, priobčimo v eni prihodnjih števil.

Odbornica »Zveze služkinj« gđc. Julka Breznik je govorila o temi: Naše težnje in težave. Razjasnjevala je sedanje stanje služkinj, njihove plače, stališče v bolezni, nočni in nedeljski počitek, stanovanje, hrano, službo božjo, onemoglost in starost. Odkrila je veliko ran v družabnih razmerah, v katerih morajo živeti marsikje služkinje, dasi je povdarjala, da za mnoge družine ne veljajo te tožbe, ker dajo služkinjam vse, kar jim gre.

Končno je stavila resolucije, katere so bile soglasno sprejete. Resolucije so sledeče:

1. Krščanske služkinje, ki stojimo na stališču, da je služabnica članica družine, ne povdarjamo samo svojih pravic, ampak hočemo poznati tudi svoje dolžnosti.

2. Z ozirom na stališče služkinje v družini se ne more določati natanko število delavnih ur na dan, zahtevamo pa zadosten nočni počitek. Vsaka služkinja mora imeti ob nedeljah in praznikih dopoldan toliko prilike, da lahko zadosti svojim verskim dolžnostim, popoldan pa okrog pet ur prostega časa. V posameznih slučajih se more nedeljski popoldanski počitek prenesti na kak drug dan. Med tednom, morda v četrtek, naj ima zadosti prilike, dasi lahko zašije obleko. Vsako leto imej na razpolago vsaj 14 dnevni dopust.

3. Stanovanje služkinje bodi dostojno in zdravo. Plača bodi primerna delu in zmožnosti služkinje, biti pa mora vsaj tolika, da zadostuje za njene potrebe in da si služkinja z varčnostjo lahko tudi kaj prihrani za starost.

4. Zveza služkinj bo brezobzirno nastopala proti takim družinam, v katerih je v nevarnosti dekliška čast in poštenje

služkinje. V tako družino ne sme nobena članica Zveze služkinj.

5. Od vlade zahtevamo, da se zavzame tudi za nas in da izvede zavarovanje za starost, onemoglost in bolezen.

6. Vse služkinje pozivljamo, da vstopijo v Podporno društvo za služkinje, ki je naše strokovno društvo in hoče skrbeti za bolne, onemogle in brezposelne služkinje in stremi za tem, da jim pridobi tudi kako hišo kot dom in zavetišče.

Tajnica »Zveze služkinj«, gđc. Justina Strniša je v svojem govoru dokazovala, kako potrebna je za služkinje organizacija v svrhu splošne in stanovske izobrazbe in zato, da skrbi za gmotne koristi njih stanu. Razložila je pravila Podpornega društva

ter pozvala tovarišice, da se kolikor mogoče vse pridružijo društvu.

Mi le želimo, da bi se organizacija služkinj, katerih poklic se zdi, da je v javnosti in pri vladi najbolj pozabljen, krepko razvijala, ker naloge, ki jih ima doseči zlasti v strokovni izobrazbi, dalje glede preskrbe za starost in onemoglost itd., so naravnost ogromne. To so velike socialne naloge, katerih sicer organizacija sama ne bo mogla izvesti, pač pa vedno agirati, da jih izvede država. Tudi gospodinjam bi priporočali, da gredo tem organizacijam na roko, ker je v njihovem lastnem interesu, da je služkinja ne le strokovno izobražena, temveč tudi zadovoljna s svojim stanjem.

Ob veneči cvetki.

Ksaver Meško.

Umira zunaj dan. Ves svet molči.
Na mizi v vazi cvetka cvet poveša,
njen dih se s smrtnim dihom dneva meša.
Pogled na njo zamišljen mi strmi:
»O sestra cvetka, osamljen kot ti,
po roki kruti strt, odcvetam jaz.
Kot tebi cvet blede i moj obraz.
Kot vonj se tvoj v prežeči mrak izliva,
v mrak smrti kmalu duh i moj zasniva.
O cvetka ti veneča, sestra moja,
že bliža se obema čas pokoja.

Vsako jutro . . .

France Bevk.

I.

Vsako jutro molim Gospoda, ki je dal nebo in zemljo, goré in morja, drevesa in cvetice, moža in ženo po svoji podobi.

On je dal tudi ljubezen, ker je dal Adama in je Adamu ustvaril Evo, ta dva pa sta rodila Kajna in Abla . . .

Jaz pa sem raztresena, ko častim Gospoda.

Zvežem si roké in oči. Ko se roké razvzlajo in zablodijo oči, se spomnim, da moja molitev ni več molitev, ampak brbljanje, nevredno mene in Boga, ker je v dnu tega brbljanja ostuda.

Gospod mi bo odpustil, ker ga prosim za to.

Ker ve, da bi ga rada častila po svoji ljubezni, po svojem soprogu in svojih otro-

cih in izpolnjevala visoko postavo, ki je dana.

Hvaljen Gospod, ki si dal nebo in zemljo, gore in morje, drevesa in cvetice, moža in ženo . . .

II.

Vsako jutro pridejo in se ustavijo pod oknom. Skozi solzne trepalnice jih zrem kot skozi mrežo in se igram z belo ruto.

Konje privežejo na naša drevesa in jih napajajo, tudi sami pijejo vodo v dolgih požirkih iz perišča.

Mladi so in se smejejo. Tuj jezik govore, ki je zvočen, da slednjo besedo razume srce.

Ali vržem robec na peščeno pot, da se ozró v okna?

Oh, nemirna sem. Kdo bi ga pobral, prihitel po stopnjicah in mi ga vrnil s poklonom?

Zahvalila bi se z očmi, z besedo ne bi se mogla.

Napojili so konje; z deklicami, ki so prihitele po vodo, da jih vidijo, se smejo. Roké podajajo. Sladke besede kličejo v slovo.

Na okno se ni ozrl noben.

III.

Vsako jutro gredó mimo hiše žené z otroci v naročju. mati moja, z otroci prebledimi, suhi mi kot osat: njih oči leže na kruhu, naslikanem na tabli pred pekarijo.

Vsako jutro zvonijo na vratih in butajo v šipe, da jim odpremo...

Povej mi, o mati, kako naj razrežem plenice prebele? Ali naj vpločem v nje rdeče trakove? O, modre jaz vpletla bi rada!

Ko pridejo zopet žené, odpremo jim, mati.

Kako so nedrije moje vesele, kako mi skače srce!

Zlat sem pripravila — vrgla ga bom starki v naročje: Daj mi otroka!

Ali so čiste moje roke, da ga objamejo, ali je čisto to moje srce, da ga nanje pritisnem, ustnice moje, da ga poljubim?

Povej mi, o mati, če sem vredna; če je čisto, prečisto moje belo telo?...

Naša telovadna organizacija.

Vpoštevajoč potrebo ženske telovadbe po mestih in delavskih krajih je Slovenska ženska zveza osnovala v svojem odboru poseben odsek, takozvani »Vodstveni odsek za žensko telovadbo«, ki naj organizatorično in tehnično uredi in vodi žensko telovadbo. Odsek se je takoj sesel k seji in je pritegnil v svoj krog tudi dva zastopnika Zveze Orlov, da bi s svojim svetom posebno v tehničnem oziru stala Vodstvenemu odseku na strani.

Najvažnejše stvari, ki jih je doslej sklepal ta Vodstveni odsek, so sledeče:

1. V ženskih društvih, oziroma v ženskih odsekih izobraževalnih društev naj se po mestih in delavskih krajih ustanove ženski telovadni odseki, oziroma pododseki. Za te odseke je Vodstveni odsek za žensko telovadbo napravil tudi pravila, katere prinašamo koncem tega odstavka. Ta pravila se bodo tudi nonatienila in so telovadnim odsekom proti mali odškodnini na razpolago.

2. Ker je ime »Vodstveni odsek za žensko telovadbo« zelo nepripravno, zato se opusti in se odslej nanrej imenuje »Zveza Orlic«, včlanjeni odseki se pa imenujejo »Orlice« s pridevkom tistega kraja, kjer so ustanovljene, n. pr. »Vrhnjske Orlice«.

3. Zveza Orlic ima kot svoje glasilo mesečnik »Slovenko«. Zato bo »Slovenka« redno donášala članke o ženski telovadbi v tehničnem in organizatoričnem

oziru ter razna poročila iz ženskih telovadnih krožkov.

4. Zveza Orlic stoji na stališču, da naj imajo Orlice ženske vaditeljice, moške le v tem slučaju, dokler ni ženske vaditeljice. Vsak telovadni krožek pa naj skrbi, da se čim preje izuči nekaj članic za vaditeljice. V ta namen namerava prirediti Zveza Orlic začetkom avgusta v Ljubljani ženski vaditeljski tečaj za žensko telovadbo. Zato je Zveza Orlic poslala v vse tiste kraje, kjer so izrekli Zvezi Orlov željo po ženski telovadbi, poziv, naj pošljejo nekaj deklet na vaditeljski tečaj. Zveza Orlic bo poskrbela proti nizki odškodnini za stanovanje in hrano. Tečaj bi trajal 3—5 dni. Za Štajersko bi se priredil tečaj pozneje na štajerskem. Pozivljamo posebno tudi naše učiteljice, da se priglasijo za vaditeljski tečaj.

5. Zveza je razpravljala tudi o krojih. Postavilo se je načelo, da mora biti kraj kolikor možno praktičen, estetičen (len) in odgovarjajoč narodnemu duhu. Sedaj obravnavajo o tej zadevi ženski in moški strokovnjaki in trdno upamo, da bo kraj Orlic res lep, obenem modern in praktičen.

Pozivljamo članice naših prosvetnih društev posebno po mestih in delavskih krajih, naj osnujejo čimpreje telovadni krožek in naj potem naznaniijo ustanovitev »Zveze Orlic« v Ljubljani, Jugoslovanska tiskarna, II. nadstropje.

Pravila in poslovnik za telovadne krožke »Orlice«.

1. Ime.

Ime telovadnega krožka se glasi: »..... Orlice« in je odsek ženskega društva ali pa pododsek ženskega odseka tega ali onega prosvetnega društva.

2. Namen.

Namen ženskega telovadnega krožka je zbirati slovenske žene in dekleta ter jih vežbati telesno in versko-nravno utrjevati. Ta namen se doseže 1. potom tehničnega, 2. potom organizatoričnega dela v krožku.

3. Krožek v celoti.

Krožek tvorijo članice, ki morajo biti obenem članice dotičnega društva, kateremu krožek pripada.

Odsek sestoji iz: 1. odbora, 2. vaditeljskega zbora, 3. članic, 4. razsodišča, 5. pregledovalk računov.

4. Odbor.

Odbor, katerega volijo članice krožka na vsakoletnem občnem zboru, sestoji iz: a) predsednice, b) podpredsednice, c) zastopnice društva, oziroma ženskega odseka društva, d) tajnice, e) blagajničarke, f) dveh do treh odbornic, g) enega zastopnika tel. odseka »Orel«, ki obstoji v dotičnem kraju.

5. Svoje delo vrši odbor krožka

1. v sejah, ki jih sklicuje najmanj enkrat na mesec predsednica, oz. podpredsednica kot njena namestnica ali pa polovico ostalih članic odbora. V teh sejah se poroča o delovanju in napredovanju krožka, se sprejemajo nove članice in dajejo event. ukori ali se izključujejo članice. se delajo načrti, ki služijo v procvit krožka;

2. izven sej, izvršujoč sklepe sej:

- a) predsednica krožka je organizatorična voditeljica krožka. Dela nove načrte za prospeh krožka, sklicuje in vodi odboro ve seje, sestavlja njihov dnevni red in zastopa krožek na zunaj;
- b) podpredsednica nadomestuje predsednico krožka v vseh njenih poslih ter ji povsod in vedno pomaga;
- c) zastopnica društva, oziroma ženskega odseka društva je zaupnica in po-

sredovalka med obema odboroma. Pri društvenih sejah sporoča želje odseka in obratno;

- d) tajnica sestavlja zapisnike sej, sestankov, občnih zborov itd. in oskrbuje vse pisмено notranje in zunanje poslovanje;
- e) blagajničarka oskrbuje premoženje krožka, pobira članarino ter plačuje račune;
- f) odbornice pomagajo odboru v njegovih poslih;
- g) zastopnik telovadnega odseka Orel je posredovalec med obema sorodnima organizacijama. Zastopa skupne interese.

6. Vaditeljski zbor.

Vaditeljski zbor, katerega volijo članice krožka na vsakoletnem občnem zboru izmed dobro izvežbanih telovadkinj, sestoji iz: 1. načelnice, 2. podnačelnice, 3. zapisnikarice, 4. vaditeljice.

7. Svoje delo vrši vaditeljski zbor:

- a) V sejah, ki jih sklicuje načelnica oziroma podnačelnica kot njena namestnica, ali pa polovica ostalih članic vaditeljskega zbora. V svojih sejah dela načrte za telovadne ure, javne telovadbe, telovadne tečaje, izlete ali druge javne nastope krožka;
- b) v telovadnih urah vaditeljskega zbora, kjer se vadi vaj, ki jih potrebujejo za lastno izobrazbo in za poučevanje drugih;
- c) v telovadnih urah članic, kjer vadi vrste, poučuje in izboljšuje.

a) Načelnica krožka je kot načelnica vaditeljskega zbora voditeljica tehničnega dela v krožku. V slučaju, da načelnica še ni sposobna samostojno voditi telovadbo, naprosi odsek za to zmožnega člana telovadnega odseka Orel, da prevzame mesto učitelja in svetovalca v tehničnem delu v krožku;

b) podnačelnica nadomestuje načelnico v vseh njenih poslih, ji povsod in vedno pomaga;

c) zapisnikarica je sicer predvsem zapisnikarica sej, odsekovega vaditeljskega zbora, sestavlja in vodi pa tudi imenik telovadkinj in kontrolni seznam udeležnic telovadnih ur (statistiko);

d) vaditeljica vrši svoje delo kot članica vaditeljskega zbora.

8. Razmere med odsekovim odborom in vaditeljskim zborom odseka.

Vse zadeve, ki se tičejo telesne vzgoje, prepušča odbor vaditeljskemu zboru v pretresovanje in sklepanje. Končni sklep naznani vaditeljski zbor odboru, ki potem ta sklep upošteva. Vse zadeve pa, ki se tičejo javnih nastopov v splošnem, se pretresujejo v skupnih sejah odsekovskega odbora in vaditeljskega zbora.

9. Članice.

Članice delimo v a) redne, b) podporne.

a) redne članice.

ženskega tel. krožka morejo postati vse članice društva ali ženskega odseka društva, ki so dovršile 15. leto in čutijo potrebo in veselje do telovadbe. S svojim vstopom se zavežejo, da hočejo poleg drugih izpolnjevati predvsem svoje telovadske dolžnosti. Te so:

1. Redno se udeleževati telovadnih ur, vaj in nastopov in zato ne sme neupravičeno zamujati ali celo izostajati;

2. marljivo in vztrajno stremeti na čim večjo izurjenost v telovadbi;

3. brezpogojno se pokoriti načelnici in vaditeljicam;

4. tudi na zunaj vedno in v vseh okoliščinah kazati disciplino ter solidarnost v vsakem oziru in v vseh vprašanjih. Graja, ukori ali izključi se članica, ki vedoma krši odsekova pravila ter disciplino in s svojim vedenjem jemlje čast odseku;

5. plačevati redno mesečne prispevke (članarino), ki jih določi občni zbor.

b) podporne članice

so tiste, ki podpirajo odsekovo delovanje z rednim letnim prispevkom, ki ga določi občni zbor odseka.

10. Občni zbor.

Redni občni zbor naj se vrši vsako leto neposredno pred občnim zborom društva, kateremu je odsek podrejen. Skliče ga predsednica sporazumno z odsekovim in društvenim odborom. Izredni občni zbor se skliče: a) kadar želi to večina odbora; b) če zahteva to tretjina vseh članic. Da sklep obvelja, je treba nadpolovične večine oddanih glasov. Pri enakosti glasov se sklep odgodi na prihodnji občni zbor.

11. Pravice občnega zbora so:

- Voliti odbor in izbrati izmed članic dve pregledovalki računov;
- sklepati o predlogih odbora in posameznih članic;
- sklepati o premembi pravil, pa le z navzočnostjo nadpolovične večine članic z dvetretjinsko večino glasov.

12. Pregledovalki računov

sta izvoljeni na vsakoletnem občnem zboru, ki pa ne smeta biti članice odbora ali vaditeljskega zbora.

13. Razsodišče

se sestane po potrebi. Njegova naloga je razsojati prepire med članicami (ne pa med odborom in članicami). Vsaka stranka določi eno zastopnico, odbor pa imenuje tretjo članico razsodišča, ki predseduje sejam.

14. Kroj in telovadna obleka.

Članice »Ženskih telovadnih odsekov« si nabavijo kraj in telovadno obleko po vzorcu, ki je bil odobren od »Zveze Orlic«. Kraj sme obleči vsaka članica, kadar določi to odbor in vaditeljski zbor. Telovadno obleko morejo članice obleči pri vsaki telovadbi.

15. Glasilo.

Glasilo »Orlic« je glasilo SZZ: »Slovenka«, ki prinaša tehnične in organizatorične članke o telovadbi. Dolžnost vsake članice je, da je naročnica »Slovenke«.

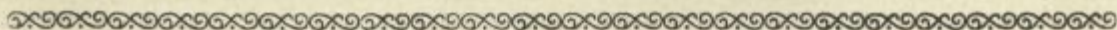
16. Naraščaj.

Vsak odsek ustanovi v svojem delokrogu ženski naraščaj in mu posveča največjo skrb. Vodijo ga članice vaditeljskega zbora.

17. Razdružitev.

Odsek se razpusti: a) če to sklene občni zbor z dvetretjinsko večino; b) če to zapove državna oblast; c) če tekom treh let ne pokaže nobenega delovanja.

Ako se odsek razpusti, pripade odsekovo premoženje ženskemu društvu, katerega odsek je bil. Če tega ni, kat. izobraževalnemu društvu v onem kraju ali pa društvu z enakim namenom.

Kakšna naj bo ženska telovadba?

Med. Ivo Pirc.

Ženska telovadba je velika pridobitev nove dobe. Ker je ona dosedaj nekaj novega, so se razvili in se še razvijajo raznovrstni nazorji o tem, po kakšni cesti mora iti telesna vzgoja žen in deklet. Vprašanje telesne vzgoje ženske je dosedaj v stanju razvoja — in kdor pridno zasleduje potek tega razvoja, ta se ne more dovolj načuditi različnosti nazorov, ki vladajo o tem delu vzgoje ne samo pri lajkih, ampak tudi pri svetovnoznanih avtoritetah na polju zdravilstva. Dočim en zdravnik zastopa mnenje, da je ženska prav tako telesno sposobna izvajati različne vaje na orodju kakor mož, da pri tem ženski organi ne trpe nobene škode, se oglašajo zopet drugi, da se mora od časa zrelosti, od te dobe, ko deklet prestane biti otrok, delati v telesnih vajah razlika, in da oni, ki se po tem ne ravnaajo, nakopujejo nase težko odgovornost za bodoče stanje onih, ki so se mu dali v varstvo.

Kako naj se tukaj orijentira lajik, kako cesto naj si izvoli telovadni učitelj, kojega anatomske in fiziološke znanosti niso tako obsežne, da bi mogel sam odločiti se za to ali ono teorijo?

Da so zdravniki tako različnega mnenja o ženskem telovadnem sistemu, je vzrok to, da često izražajo svojo sodbo o tem zdravniki, ki so sicer drugače sloveči, a nimajo niti najmanjšega pojma o tem, v kakšni nevarnosti se nahajajo dekleta in žene v telovadnicah. Tudi nimajo priložnosti se osebno prepričati, h kakšnim vajam navajajo neizkušeni učitelji slabotne deklice. Res je, da je priroda dala ženi za telesne napore ravnotako sposobnost kakor možu, pri tem pa ne smemo pozabiti, da je ženo vsega onega, kar ji je podarila narava za njene težke dolžnosti, oropalo nenaravno življenje, nerazumna vzgoja, zločinska moda. In zato moramo poslušati nasvete in sodbe samo onih zdravnikov, ki so se pečali z žensko telesno vzgojo in onih, ki so se posvetili specijalnemu zdravstvu ženskih bolezni in imeli pri tem dosti priložnosti spoznavati vzroke raznih kroničnih bolezni.

Vzemimo, da je telesni ustroj žene tak, da more izvajati vaje, kakršne vadijo na telovadnem orodju možje, — da n. pr.

tudi pri skokih ne grozi ženskimi organom nevarnost, da skrbi narava, ki je tem organom določila težko nalogo, že sama za to, da bi ne bili oškodovani ti organi niti s skokom, niti s kako drugo težko vajo. Ako pripustimo vse to, moramo vendar, če nam je ležeče na zdravem razvoju žen in deklet, izbirati vaje za žensko telovadbo z veliko previdnostjo in sicer iz teh razlogov: ti, ki trdijo, da so ženski organi dovolj opremljeni proti škodam in da jim od telesnih vaj ne grozi nevarnost, imajo vedno v mislih popolnoma zdravo deklet ali ženo. S čemer je narava opremila deklet za njeno bodoče življenje in njeno težko dolžnost, to uničuje nerazumna, da naravnost zločinska vzgoja — to uničuje moda; če si je prineslo dekletce na svet zalogo zdravja in sile, jo je te zaloge oropala moderna doba preje, preden postane žena, to je uničila vzgoja, ki prepoveduje deklicam prosto, zdravo gibanje, ki proglašja zdrava rdeča lica za seljaštvo in plebejstvo in nam postavlja pred oči za vzor ženske lepote ženo tesno povito, bledih lic in medlega pogleda. Preden se začne doba mode, začne na deklicah svoje zločinsko delo šola, kjer nekolikournno sedenje in doma zopet nekolikournno učenje dela iz zdravih deklic deklice nervozne. Za ostanek pa poskrbi tovarna ali pisarna.

Taka dekleta torej ali vsaj večina takih bi prišle v naše telovadnice, kjer bi jih silili k težkim vajam po teoriji onih, ki proglašajo, da je žena sposobna izvajati vse vaje kakor mož — in namesto telesnega osveženja bi jih oropali še poslednje sile, ki jim še ostaja. Če govorimo o ženski telovadbi, ne smemo kazati na ženo, kakršna bi morala biti, ampak moramo uvaževati ženo, kakršna je, kaj je naredila iz nje moderna vzgoja in po tem urediti telesno vzgojo.

Telovadkinje, ki izvajajo na orodju težke sestave, ne da bi se javile pri njih težke posledice teh vaj, so izjeme in teh izjem ne smemo postavljati drugim za vzor! Koliko slabotnejših žen in deklet bi s tem odbili od telovadbe. Premisliti moramo dobro, v katerem slučaju koristimo človeški družbi in svojemu narodu več, če vzgojimo določeno število prvovrstnih telovadkinj in odbijemo s tem sto in sto

slabotnejših žen in deklet, ki potrebujejo telesnih vaj, ali če damo priliko primerne telesne vzgoje vsem in posvetimo vso pozornost bodočim materam, katerih telesni ustroj je zaseglo prokletstvo modernega življenja in katerih edina rešitev je pametna telesna vzgoja.

Ko je bila vpeljana moderna telovadba, je imela edino to nalogo, da bi vzgojila dobrih braniteljev domovine. Pozneje je dobila telovadba lepše in širše polje. Tyrš je proglasil, da »pomeni telovadba telesno in нравno vzgojo celega naroda« in danes stoji telovadba na stopnji, kjer je postala del vzgoje sploh. Od onega časa, ko se je začelo gledati na telovadbo kakor na nekaj, brez česar si ne moremo misliti zdravega razvoja moderne družbe, od onega časa, ko so pričeli obračati svojo pozornost na telovadbo vzgojitelji in fiziologi, se je začela tudi misel telesne vzgoje izpopolnjevati in širiti. Telovadba prestopa v ono dobo, ko že vsak mladenič in vsaka deklica gleda na telovadbo kot na nekaj prepotrebnegega za svoj telesni razvoj ravno tako, kakor se smatra šola za neobhodno potrebno stvar za duševni razvoj.

Na pariškem shodu za šolsko higijeno je izgovoril znani Demeney sledeči uvaževanja vredni stavek: »Če pritegnemo žensko k telovadbi, ne mislimo iz nje vzgojiti moža ali komedijantkinjo, ampak mater, ki bo mogla izpolnjevati svoje dolžnosti od poroda deteta do konca njegove vzgoje.«

S telesno vzgojo otrokovo bi morali pričeti pred njegovim rojstvom — t. j. morali bi pričeti najprvo z vjgojo bodočih mater!

Ali je v dosego tega treba težkih vaj na orodju? Gotovo da ne! Telovadna snov je tako bogata, da je mogoče iz nje izbrati za ženo neizčrpljivo zalogo primer nih vaj, s katerimi žena razvije primerno moč, gibčnost, vztrajnost in lepoto.

Če hočemo prepričati najširše vrste narodove o potrebi telovadbe, če hočemo doseči vzor splošne ljudske telovadbe, moramo poučevati tako, da bo ženska telovadba pristopna vsem, in ne samo tem, ki jih je obdarila že narava s potrebno silo za težje vaje in katerim bi telovadbe ne bilo toliko treba, kolikor onim, ki bi jih s takimi vajami od telovadbe odbili.

Če govorimo o ženski telovadbi, ne smemo pustiti iz vidika tega dejstva, da današnja vzgoja dela deklice nesposobne

za utrudljive vaje, kakršne morejo brez nevarnosti proizvajati dečki. To preradi pozabljajo oni, ki pravijo, da ni razlike v telesnem ustroju obeh spolov in zato ni treba delati razlike v telesnih vajah. Naše sedanje telovadno orodje je bilo določeno le za moža in še tu so bili in so razni nazor o tem ali onem orodju. Zato je treba, da si za žensko telovadbo izberemo drugo, za ženo primerno orodje ali če tega ni mogoče, da smo vsaj pri vadbi na sedanjem orodju kar najopreznější.

Če hočemo, da bo ženska telovadba zadostila svojemu namenu, mora biti ženam primerna. Ženski telovadni sestav je drugačen od moškega.

Razlika med možem in ženo je predvsem anatomska. Bočne kosti stoje pri ženi drugače kot pri možu; dočim je mož v bokih ožji, ima žena krajše noge, spodnjo polovico telesa težje, roke slabotnejše. Zato je treba omejiti vadbo telesne moči, opustili vaje v prosti vesi in v kolebanju. Istotako vznosne vese in vse vaje sploh, kri katerih se noge prosto dvigajo v prednos k orodju ali med orodje. Te vaje bi proizvajala dekleta le z velikim naporom in sebi v veliko škodo. Razen tega je treba izločiti vse vaje v prosti opori zlasti na bradlji, kjer se zadnje strani deklet zaokrožujejo, ramena pa se krive. Organi v trebušni votlini niso spodaj in spredaj tako dobro zavarovani kakor pri možu. Zato je treba ogibati se vseh doskokov in skokov, pri katerih se pade z viška k zemlji in pri katerih se telo sklanja naprej, ker s čestim ponavljanjem takih skokov more nastati velika nevarnost za spolne organe. Pri poročenih ženah je treba skok popolnoma izločiti. Tudi skok v globočino in skok ob palici ni sprejeti v ženski telovadni sistem. Skok z zaletom je omejen. Preskok čez konja, kozo itd. se dopušča le z oporo rok, da se doskok umiri. Žensko mišičevje je nežnejše in njena celotna moč je manjša od moške. Prevelik napor bi mogel povzročiti trganje v mišičevju. Zato je treba opustiti vse vaje, ki zahtevajo prevelikega napetja mišičevja celega telesa ali posameznih skupin, kakor bremenja, visoki skoki, hitri tek, metanje in borenje, težke vaje in naupore na orodju.

Tudi fiziološke razlike žene od moža, vsebujoče docela poseben namen in drugo nalogo žene v skrbi za pokolenje

nas sili k opreznosti pri vajah. Predvsem se je treba varovati udarcev ali tlaka na prsa, kar more imeti za posledico bolezni mlečnih žlez. Izločene so torej na drogu vaje, pri katerih prehajamo iz vese do opore spredaj kakor naupori, vzмки in premiki, istotako tudi toči v opori, dalje podobne vaje na bradlji bočno in prevleke na bradlji in lestvi. Tudi se je treba varovati nenadnih udarcev na trebuh, in izločiti vaje, ki povzročajo pritisk na trebuh, kakor na drogu skok do bočne vzpore, kolebanje v vzpori, na bradlji obrati do bočne vzpore na eni lestvini, istotako na lestvi, konju, kozi. V dobi perijode žene ne smejo telovaditi.

Poleg resničnih razlik med možem in telovadbo treba je jemati pri ženski telovadbi upoštevati tudi družabne ozire. Treba je izločiti torej vse vaje, ki bi mogle pri telovadkinjah utopiti smisel za družabno dostojnost in užaliti čut »ženskosti«. So to vse vaje z glavo dol, pri katerih bi se krilce obrnilo, kakor: strmoglava vesa, vznosna vesa, vmik, premik, stoje na rokah, dalje sedi, presedi in preskoki raznožno ali jezdno, ravnotako tudi nizki počep, nizki predklon ali zaklon.

Ženska telovadba ne sme nasprotovati prirojenim ženskim lastnostim; mora jih celo gojiti. Tako n. pr. mora izpopolnjevati eno pglavitnih ženskih lastnosti, t. j. smisel za lepoto. Opustiti moramo torej vaje, ki ne odgovarjajo zahtevam lepote, tudi če so drugače dobre. K neestetičnim vajam prištevamo meti raznožno, skrščno, sede jezdno i. dr.

Ker je treba toliko množico vaj iz važnih razlogov pri ženski telovadbi opustiti, se zdi, da snov za žensko telovadbo ne bo bogata. Toda temu ni tako. Ta nedostatek se da nadomestiti z mnogimi vajami ženam koristnimi in primernimi. In takih vaj je obilo!

Proste vaje nam dajejo zelo bogato vadbeno polje. Gibi rok ne le napetih, ampak tudi upognjenih, obrati in poskoki, predvsem pa razni gibi trupa, razne vrste korakov delajo snov prostih vaj neizčrpljivo.

Dušo ženske telovadbe tvorijo ljudski telovadni plesi. Telovadni plesi so napoglavitnejša sestavina ženske telovadbe, pri njem se krepijo mišice zlasti spodnjega dela telesa, pljuča in srce se uri, ženska se navaja k lepemu držanju in obvladovanju telesa.

One vaje na glavnem orodju (drog, bradlja, nihalni drog, krogi, konj), ki so ženski telovadbi škodljive, se dajo nadomestiti zelo dobro z vajami na dvo-drogu (to sta dva droga drug nad drugim, spodnji do bokov, zgornji 1 m višji) in z vajami na bradlji z različno visokima lestvinama. Tudi na lestvah je množica zanimivih in primernih vaj za dekleta. Isto velja za plezanje po drogih in vrveh.

Krogotek je specijelno žensko orodje. Tek v krogoteku je dekletom največji užitek. Gibanje na krogoteku je zelo zdravo in primerno zanje. Krepijo se roke in noge, poleg tega se tudi dihalni in zavživalni organi napeljujejo k delavnosti in se vadi obvladati samega sebe.

Tudi krogi so zelo priljubljeni radi nihanja, kolebanja in kroženja, seveda se morajo te vaje omejiti le na kratek čas radi proste vese.

Klada ali gred, ki se v moški telovadbi pušča v nemar, je s svojimi raznimi pohodi, prostimi gibi in skupnimi vajami za žensko telovadbo zelo primerna, zlasti na več kladah istočasno in pa zavoljo tega, ker se tu lahko delajo vaje s trupom kakor na švedskih klopih.

Vaje z vrvjo so s svojimi poskoki in preskoki izvrstno nadomestilo za druge skoke.

Vaje z orodjem so v ženskem telovadnem sistemu mnogo bogatejše kot v moškem. Poleg vaj z ročkami in palicami, ki vadijo vse mišičevje, so tu zlasti kiji, ki s svojimi zaokroženimi, elegantnimi in lahkiimi vajami olepšujejo ritmičnost v ženski telovadbi. Dalje imamo še praporce, obroč, velike in male, obločke, vretena in šerpe.

Igre tvorijo eno izmed najvažnejših in najbogatejših telovadnih sestavin. S svojim blagodarim vplivom na celo mišičevje, na organe krvnega obtoka in prebavljanja, zlasti če se igrajo pod milim nebom, najbolj odgovarjajo ženskemu značaju.

Vsa snov ženskega telovadnega sestava se deli v štiri dele:

1. Vaje posameznic brez orodja.
2. Vaje z orodjem.
3. Vaje na orodju.
4. Vaje brez orodja s pomočjo drugih.

1. Vaje posameznic brez orodja:

Ta oddelek ima sledeče pododdelke:

- a) proste vaje na mestu in z mesta,
- b) redovne vaje na mestu in z mesta,
- c) rajalne pohode,
- d) plese.

2. Vaje z orodjem

imajo sledeče pododdelke:

- a) ročke,
- b) palice,
- c) kije,
- d) praporce,
- e) obroče velike in male,
- f) obločke,
- g) šerpe,
- h) vretena,
- i) skakalno vrv.

3. Vajena na orodju

imajo sledeče pododdelke:

- a) prosti skok (na višino in daljavo),
- b) konj (na dolžino in širino),
- c) bradlja (zlasti z različno visokima lestvinama),
- d) drog in dvodrog,
- e) nihalni drog,
- f) krogi,
- g) krogotek,
- h) lestve (navpične, poševne in vodoravne),
- i) plezanje (po drogu in vrvi),
- j) klada.

4. Vaje brez orodja s pomočjo drugih.

Imajo tri pododdelke:

- a) skupine,
- b) telovadne igre,
- c) raznoterosti.

Proste vaje »Orlic« za leto 1919.

I. vaja.

- 1. } Vzročenje skozi odročenje (po-
- 2. } časi).
- 3. }
- 4. }

- 1. Zakoračna stoja z desno nogo.
- 2. Predročenje.
- 3. } Drža.
- 4. }

- 1. } Odročenje (počasi).
- 2. }
- 3. }
- 4. }

- 1. Priročenje — prinoženje.
- 2. }
- 3. } Drža.
- 4. }

II. vaja.

- 1. } Odročenje (počasi).
- 2. }
- 3. }
- 4. }

- 1. Odročno krčenje rok notri — zakoračna stoja z desno nogo.
- 2. }
- 3. } Drža.
- 4. }

- 1. } Z lokom zaročenje.
- 2. }
- 3. } Drža.
- 4. }

- 1. Predročenje gor.
- 2. Priročenje — prinoženje.
- 3. }
- 4. } Drža.

Zapiski.

Nravno vprašanje in ženska. V »Jugoslovanski ženi« (ozir. »Sen. Sv.«) je izšlo več člankov o nravnem vprašanju. Večina izmed njih zagovarja načela, ki se strinjajo z našim katoliškim stališčem; le neka ga. Andrejeva zagovarja »pravico do materinstva brez ozira na obstoječe zakone« — ali z drugimi besedami: svobodno ljubezen. Lepo je, da je došla

zavrnitev iz vrst svobodnomiselnega ženstva samega. Blanka Maliak piše v aprilskem zvezku »Jugosl. žene« v članku »Žena ponižana« med drugim: ... »Gospa Andrejeva si je v teh stvareh ustvarila neko teorijo, ki se vidi z njenega stališča nekam lepa, celo idealna, a ki bi se v praksi nemudoma izprevrgla v pokvarjenost in blato. Vem, da tudi zakon ni

vselej idealen, da — da je današnji zakon dostikrat strašen. Vendar je zakon danes za ženo, pa naj je še tako slab, v celoti še edina zaščita pred moško brezvestnostjo, ki je strahovita. Zato se nikdar ne strinjam z gospo Andrejevno, marveč sem mnjenja, da more njeno pisanje dovesti mnoga neizkušena dekleta v zablodo. Pač pa je pravo stališče gospe Tanazevičeve, ki zahteva od nas, mladih deklet, ki smo »odvišne«, t. j. ki presegamo število mladeničev, da doprinesemo tudi naše spolno življenje kot žrtev bodočnosti in plemenitemu neporoditeljskemu poslanstvu, katero mora vršiti naša generacija.« Dalje piše pisateljica: »Moraliziranje je danes neizmerno potrebno, ker bo drugače na tisoče in tisoče naših deklet zašlo v najhujše moralno blato. Postale bodo nesrečne žrtve brezobzirne moške pohote, ki ne pozna usmiljenja ter surovo pogazi vse tiste, ki so dosti lahkoumne, da jej nasedejo. Globoko sočustvujem z dekleti in ženami, ki so izpodrsnile, pa danes trpe več, nego so zagrešile. V meni se dviga odpor proti krivici, ki obsoja slabotno žensko, katero že narava tako strašno kaznuje in ponižuje, odpušča pa moškemu, ki gre s ciničnim smehom preko »padle« na nova »osvajanja«. Obžalujem žrtve in jih obsojam, kajti kdo bo udaril nesrečnico, ki so jo porinili v močvirje, da se duši in utaplja dostikrat brez možnosti rešitve? Toda zato pa tem glasneje kličem tistim, ki še niso padle v kremplje moške brezvestnosti, ki se po lahkomišelnosti sprehajajo na robu pogube: Varujte se! Zadušite v sebi nagon in prirodo, ker boste nesrečne za celo življenje, ako padete! Bolje je, da se bičate, bolje da živite ob kruhu in vodi, nego da padete kot žrtev moškega zverinstva. Bodite pravne, bodite do skrajnosti pravne!... Bodite stroge nasproti samim sebi in ne odpuščajte si ničesar, toda odpuščajte svojim nesrečnim sestrkam, ki niso bile tako močne kakor ve. Njim odpuščajte, dvigajte jih, pomagajte jim! Vaše preziranje naj se obrne proti moškemu! Ne odpuščajte tako lahko moškemu njegovih spolnih grehov in zločinov, kakor ste jih doslej. Na Angleškem moški, ki je živel nemoralno in napravil nesrečnih nekoliko deklet, ne najde tako lahko poštenega dekleta, ki bi hotela postati njegova žena. Tam so žene zavednejše in solidarnnejše, pa zahtevajo pravno tudi od moškega. Ni toliko nemoralno mlado dekle, ki verjame medenim besedam svojega zapeljivca pa pade in rodi nezakonsko dete ali se okuži, kakor je nemoralno dekle, ki vse to ve, pa poda roko v zakon takemu moškemu. Dekle, ki jemlje za moža človeka, ki mu je bil do včeraj poklic,

da zapeljuje dekleta, naj ve, da padajo grehi njenega moža tudi nanjo.«

Za pravice žen v Jugoslaviji. Milan Pribičević priobčuje v 4. številu »Jugoslov. Žene« članek, iz katerega posnemamo naslednja izvajanja: V svoji novi državi zahtevamo novo življenje na vseh črtah. Zahtevamo novo življenje tudi v razmerju naše žene nasproti nam moškim in državi. Zahtevamo svobodno, enakopravno ženo državljanke, ki bodi poleg tega, da je naša mati, žena, sestra ali hči, tudi naš tovariš in sodelavec, volilec in zakonodajalec. To zahtevamo, ker nas kot ljudi, ki so člani današnjega sveta, žali današnji položaj žene. To zahteva od nas pravica, napredek človeštva, korist naroda in države. Ženska je bitje, ki ima možgane in misli kakor mi, ki dela mnogokrat tudi več nego mi moški, ki trpi z narodom in državo vse, kar ju zadene. Pravica zahteva, da bodi pred postavbo enakopravnosti z nami. Napredek zahteva, da ne bodi zatiranih: ne narodov, ne slojev, ne spola. Naša narodna in državna korist zahteva, da stopi naša žena s svojimi sposobnostmi v naše državno življenje z vsemi pravicami in dolžnostmi, da skupaj z nami moškimi izdeluje naše zakone in upravlja državo. Hočemo tudi pamet žene, njeno krepost in čuvstvenost. Kultura Amerike in Anglije dokazuje, da imajo najkulturnejši narodi ženo, ki je enakopravna z moškimi. Zakonske in družinske razmere v teh narodih dokazujejo — v primeri z našimi —, da ta enakopravnost ni škodila ne zakonu ne družini. Z napredkom vsakega naroda gre tudi napredek v ženskem vprašanju. Narod, v katerem moški na poti do skrajnih ciljev civilizacije ne vodi žene kot svojega enakopravnega tovariša, brata in prijatelja za roko s seboj, ne more niti hitro, niti harmonično napredovati. Napredek naroda poleg zaostalosti žene ni mogoč. Ljubezen, zakon in družina, razmerje med spoloma ob povzdigu žene v pravu ne morejo izgubiti, marveč le pridobiti. Brez napredka v tem vprašanju si naše nove države ne moremo niti misliti. Ne moremo si misliti nove zgradbe našega kulturnega življenja brez nove kulturne žene v njej. Razume se, da se mora vse, kar je novo, prilagoditi razmeram, v katere se uvaja. Ni mogoče vsega imeti naenkrat. Toda mislim, da smo v vsem zaostali in da čas hiti. Biti moramo hitri. Ko gre kmetska ženska, ki se še nikoli ni vozila z železnico, na vlak, je nihče ne vežba za to pot. Ženi moramo dati vse zakonite pravice kakor moškemu, dedinsko pravico in vse druge, dati ji pravico do vseh državnih služb, dati aktivno in pasivno volilno pravico v upravne državne korporacije. To so skrajni

cilji za rešitev ženskega vprašanja. Da jih dosežemo, se mora naša žena pripraviti nanje, posebno kmetijska. Boljše in zaslužnejše, a obenem pozabljenije od kulture ni na svetu. Pravijo, da je padla v morali, posebno vsled vojne, a nihče ne vpraša, koliko pozornosti smo doslej posvečali njeni vzgoji in izobrazbi. Koliko nas je pod cilindrom in v sijajnih uniformah in frakih, a mati nam je nepismena, zapuščena v svojem siromašnem domovju z rožmarinom za hišo. Nравnost naše vaščanke in malomeščanke je izredno velika, ako vpoštevamo, v kako nezaslišano tragičen položaj jo je pahnila vojna: sama sebi prepuščena, dostikrat brez gmotnih sredstev, brez šolske izobrazbe in dobre vzgoje, katero ima Angležinja, ki se more vsled tega svobodno gibati po celem svetu. Zavedati se moramo dolžnosti nasproti ženi in uvesti šole za vso žensko deco, strokovne šole za dekleta in odrasle žene. Po vaseh moramo prirejati predavanja tudi za ženstvo. Vaščanko moramo izobraziti v kuhanju, šivanju, urejanju hiše, tolmačiti ji, kaj je narod, država in svet. Iti moramo na kulturno delo za povzdigo нравne in gmotne vrednosti ne samo kmeta, nego tudi naše kmetice.

Par migljajev starišem, predvsem materam, ki imajo svoje sinove in hčere v vzgojnih zavodih. 1. Oče in mati, čuvajta avtoriteto vzgojiteljev vaših otrok! Zgodi se včasih, da nastane kako nerazporazumenje med vzgojiteljem in gojencem in v takih slučajih se dostikrat stariši prehitro postavijo na stran svojega otroka, ko jim pretirano slika hibe in napake zavodske vzgoje. V takih slučajih zahtevaj predvsem, da rabi otrok dostojne izraze o svojih predstojnikih, obenem pa se tudi informiraj o zadevi pri kakem so-gojencu ali najbolje naravnost pri vodstvu zavoda. — 2. Pomni zlasti, da zavod ni preskrbovališče, češ se malo ceneje »skozi pride«, ampak predvsem vzgojevališče. Kakor pa ni dobro za nobeno stvar, če vlečeta dva ravno v nasprotno smer, tako ni dobro tudi ne za vzgojo, če hočejo drugače domači in drugače vzgojitelji. Prav zato pa je 3. važno, da se natančno držiš vzprejemnih pogojev, oziroma prospekta in ne omalovažuješ odredb zavoda. Če si se torej pogodil o plači in načinu plačevanja, če so v prospektu določbe o obleki in pismih, o obiskih in izhodih, o denarju, ki naj ga ima oziroma nima gojenec, in pošiljanju jestvin, o molitvi in prejemanju zakramentov, o obisku raznih lokalov in prireditih, o tobaku in alkoholnih pijačah, o čitvi in izvolitvi stanu, nikar ne prestopaj — zlasti ne ob počitnicah

takih in enakih odredb v škodo tako potrebne skupne zavodske discipline in s tem pa tudi v škodo svojega in tujih otrok! — 4. Posvetuj se večkrat o moralnem, intelektualnem in zdravstvenem stanju svojega otroka-gojenca s predstojniki zavoda in ostani z njimi v pismeni in še bolje v ustmeni zvezi. Ne kaže čakati, da ti vodstvo samo nepričakovano sporoči o slabih uspehih; zakaj ta pisma so pregrenke vsebine. Zlasti pa odkritosrčno obrazloži dobre in slabe strani svojega otroka poklicanim faktorjem takoj tedaj, ko ga prvič pripelješ, da vedo, kje jim je zastaviti. — 5. Podpiraj vzgojno delo zavoda posebno ob počitnicah. Prav zato glej, da otrok ne lenari, v evidenci imej njegove knjige in tovariše, pozoren bodi, kakšna pisma in razglednice prejema in kam obrača denar, ki ga ima na razpolago! Ne pomehkuži ga z jedjo, pijačo in spanjem! — 6. Posebno pa še podpiraj vzgojno delo zavoda — bodisi med letom ali ob počitnicah — z gorečo molitvijo, pomneč božje besede: »Ne tisti, ki seje in ne tisti, ki priliva, ampak Bog je, ki daje rast.« Janez Jazbec, prefekt.

»Jugoslovanska žena« o »Slovenki«. V aprilskem zvezku prinaša »Jugoslovanska žena« poročilo o našem listu. Gospa urednica Zofka Kveder-Demetrovič piše približno takole: V Jugoslaviji se moramo naučiti prve in kardinalne zapovedi politične etike: Spoštuj tudi svojega političnega nasprotnika in priznaj, kar je storil dobrega in koristnega za svoj in tvoj narod. To načelo moramo zanesti in zastopati v javnem življenju posebno me žene. Držeč se tega načela, iskreno rečem, da je prva številka »Slovenke« dobra. Posebno izvrstna sta članka F. S. Finžgarja o slovenskih kmetijskih ženah in dr. F. Ježa »Kaj je s podporami?« Jako zanimiv in informativen je članek Mihe Moškerca »Dr. Krek in ženska«. — Samo dve stvari očita »J. Z.« prvi števec našega lista: da so sotrudniki domalega samo moški — razen m. Elizabete, Leje Faturjeve in Cilke Krekove. Tu bodi povedano, da so tudi članki: naslovi člankov: označeni z S. T. M, in E. potekli iz ženskih peres. Sicer pa ženstvo v boju za svoje pravice ne more pogrešati in ne zametuje sodelovanje moške inteligence niti v najnaprednejših narodih, kaj še le me Slovenke. Kar tiče očitka, da niti urednica sama ni za prvo številko ničesar napisala, moramo reči, da imajo tudi časopisi svojo zgodovino, ne samo knjige. — Končno očita ga. pisateljica Cilki Krekovi, da v svojem uvodnem pozivu preveč podčrtava slovenstvo in le mimogrede omenja jugoslovanstvo. No, naj bodo naše jugoslovanske sestre

zagotovljene, da je vsaka dobra Slovenka ob enem tudi dobra Jugoslovanka; to je ob sebi umevno in drugače biti ne more, ker med Slovenci separatizma, kakor je ponekod razvit med Srbi in Hrvati, ne poznamo. Končno še ena opazka! Ga. pisateljica se na nekem mestu svojega poročila izraža tako, kakor bi se samo svobodomiselno ženstvo borilo za napredek. In vendar se tudi v naših katoliških vrstah potezamo za vse tiste ženske pravice kakor napredno ženstvo — izvemši seveda tista vprašanja, ki jih za vernega katoličana rešuje vera: Zakon, ki nam je svet in nedotakljiv, verska vzgoja mladine itd. Mi zahtevamo za ženstvo politične pravice, zahtevamo enakopravnost v državljskem, družinskem in zasebnem pravu, zahtevamo popolno svobodo in omogočenje ženske izobrazbe in udejstvovanje na vseh poljih človeškega dela in znanja, v kolikor ne nasprotuje ženskim dušnim in telesnim svojstvom. Politično stojimo na stališču najpopolnejšega demokratizma. Ali je to nazadnjaštvo? Z mirno vestjo rečemo tudi mi: V naših vrstah se borimo za napredek.

Proti podpisovanju žena z lastnim rodbinskim imenom. Hrvatska pokrajinska vlada je izdala naredbo, da se smejo poročene učiteljice in profesorice podpisavati samo z imenom svojega moža; dovoljenje za možitev se izda samo pod pogojem, ako je dotičnica voljna pokoriti se gornji naredbi. K temu po pravici pripominja »Jugoslov. Žena«: Učiteljice in profesorice često po več let delajo v svojem poklicu in si pridobe pod svojim deklinškim rodbinskim imenom ugled in spoštovanje, predno se poroče. Zakaj naj sedaj vso svojo preteklost zakrijejo pod imenom svojega moža in izbrišejo pred svetom svoje dolgoletno delo pred možnostjo? Ako bi se n. pr. Milka Pogačić poročila s komurkoli, bi moralo njeno ime izginiti iz javnosti, kakor da bi umrla. V Ameriki, Angliji, Rusiji itd. je navada, da inteligentne žene, ko se poroče, ne odvžejo svojega rodbinskega imena, marveč ga pripojé moževemu. Tudi Čehi imajo n. pr. svojo Vikovo-Kuneticko, Hrvati Zlato Kovačević-Lopašić, Srbi Izidoro Sekulić-Stremnicko itd. Predsednik češke republike se podpisuje: Tomaš Garryk-Masaryk; Garryk je rodbinsko ime njegove žene!

K čebelam. Kar piše ga E. Z. v »Slovenki« št. 3, 4, str. 88, je silno zanimivo slišati, vredno, da se tisti sestavek večkrat prebere. To je, kakor bi bila pokazala, kje se nahaja zlato in kapljejo biseri, kje domuje zadovoljnost in zdravje, imenitnost in sreča. Naša do-

movina, že nekdanj sloveča po svojih izvrstnih čebelah, mora postati matica marljivih in nad vse koristnih čebel. Vsakemu je znano, da čebele dajo med in vosek. Ako ima vsaka šola na deželi svojo drevesnico, imeti bi mogla in morala tudi vsaka svoj čebelnjak, kjer naj se otroci praktično uče čebelarenja. Na ta način bi si mogla vsaka hiša postaviti svoj čebelnjak, ki bi mogel postati vir dohodkov, mnogih dohodkov, vir, brez mnogih ovir. Ako se s čebelami lepo ravna, one to vedo, ter so krotke in prijazne, in nikakor ne pikajo. To zabavljanje s čebelami se mi zdi mnogo plemenitejše nego ribogojstvo itd. Pravkar sem nekje bral, kako je imel neki čebelar te živalice tako naučene, da so mu na »zumzum« priletele na roko, na glavo, ter je mogel nositi in kazati kar cele roje. — Zanimalo bode koga, kako je čebelarstvo razširjeno po Evropi. »Grüsse aus Nazareth« 1896, p. 222 prinašajo: Akopram je čebela, kakor obče znano, podoba pridnosti, se moramo vendar čuditi, koliko neverjetne množine medu in voska vsako leto pridelajo te pridne živalice v Evropi. Dajo namreč 15 milijonov kilogramov voska, vrednega 33 milijonov mark, a medu 80 milijonov kg, v vrednosti 50 milijonov mark. Dandanašnji je med silno drag. Med se potrebuje tudi za zdravljenje, ne samo za hrano. Njegove koristi so premalo znane; zato se ne upošteva, kakor zasluži. Čim bolj se bode spoznavala njegova hasnovitost, tim bolje bode propadal alkoholizem. Uvedba čebelarenja bi se ne smela prepuščati prosti volji, nego uradno in službeno zapovedati. V to svrho se morajo šole preustrojiti, postaviti na gospodarski temelj, da bo imel narod kaj dobička od tega opravka. Lepe so predstave, tudi krasna je telovadba, a lepšega ni, kakor videti žensko, recimo učiteljico, kako neguje ta sladki polk, kako razkazuje in tolmači njegovo delo, kar bi blagodejno vplivalo na človeško nravnost in — »sveto vojsko«, ki bi se presnavljala v sveto — zmagovanje.

Val. Majar.

Urednica »Slovenke«, ga. Ivanka Klemenčičeva je težko obolela in radi tega pričujoče številke ni mogla sama urediti. Zato naj nam p. n. čitateljice oprostite, če ne opazijo v listu tiste spretno roke g. urednice, kakor je bilo to v prejšnjih številkah.

Opozarjamo vse ženske odseke in ženska društva, da priglase svoj pristop k »Slovenski ženski zvezi«. Navedejo naj dan ustanovitve in število članic.

Dopisi.

Iz Slovenske ženske zveze. Odbor »Slovenske ženske zveze« ima redne tedenske seje, katerih se odbornice zelo pridno udeležujejo. Glavno delo v Zvezi je posvečeno ženski organizaciji, ki naj se čim dalje razširi in poglobi. V Ljubljani so se na poziv Zveze ustanovili ženski odseki v prosvetnih društvih, dalje se je ustanovilo Meščansko žensko društvo, katerega predsednica je ga. dr. Brejčeva, soproga deželnega predsednika. Tudi na deželi se ustanavljajo ženski odseki in ženska društva, tako v Prečni na Dolenjskem, v Trbovljah, na Vrhniki, v Šmartnem pri Litiji, v Novem mestu itd. V Zvezi se je ustanovil tudi »Vodstveni odsek za žensko telovadbo«, ki se je sedaj preosnoval v »Zvezo Orlic« in je samostojen. Posebno pozornost obrača Slovenska ženska zveza na dobrodelnost v Ljubljani. Skupno z Meščanskim ženskim društvom se bo osnoval velik dobrodelen odsek, ki bo delavni organ društva »Dobrodelnosti«. Zveza je pošiljala po možnosti tudi govornice na razne ženske sestanke in shode. Udeleževala se je raznih dobrodelnih prireditev, kakor n. pr. v prid slovenskim akademikom v Zagrebu. Srbskemu pisatelju Nušiću, ki je predaval v ljubljanskem gledališču o trpljenju srbskega naroda med svetovno vojno, je poklonila lep venec s trobojnico.

Žensko društvo v Trbovljah. Dne 25. maja se je ustanovilo v Trbovljah žensko društvo »Katarina Zrinska«. Na ustanovnem shodu sta govorili gđc. Cilika Krekova in gospa Ana Stech-Durbasevska. Sprejete so bile sledeče resolucije:

1. Ženstvo zbrano na ustavnem občnem zboru zgoraj navedenega društva zahteva popolno enakopravnost z moškimi v javnem življenju.

2. Ko se bo urejevalo šolsko vprašanje, zahtevamo, da se ureditev naslanja na verska in npravna načela.

3. Pri novi zakonodaji se naj upošteva svetost krščanskega zakona.

4. Opozarjamo občino na potrebo ustanovitve sirotišnice v Trbovljah in želimo, da občina zviša podporo občinskim revežem.

Ženski telovadni odsek, Ljubljana, Sv. Peter. Dne 24. aprila se je vršil ustanovni občni zbor našega ženskega telovadnega odseka. Najprvo je govoril g. med. Ivo Pirc kot zastopnik Orlovske zveze o ženski telovadbi. V svojem zanimivem poročilu je poudarjal potrebo ženske telovadbe iz zdravstvenih ozi-

rov, posebno za dekleta po trgovinah in pisarnah, očrtal razliko med moško in žensko telovadbo in pokazal široko polje, na katerem naj se goji ženska telovadba. Po predavanju se je vpisalo takoj 38 članic v ženski telovadni odsek, ki so takoj izmed sebe izvolile sledeči odbor: predsednica: Ivanka Jeglič, podpredsednica: Marija Jeglič, tajnica: Štefanija Komatar, blagajničarka: Fani Črnič, odbornici: Marjanca Šebat, Vilma Štrucelj. Po zborovanju smo imele kratek razgovor, pri katerem smo določile članarino 2 K mesečno in telovadne ure vsako sredo ob 8. uri v Ljudskem domu. Telovadbo vodi g. Pavel Kržan. Naš prvi nastop je bil na Belo nedeljo o priliki Orlovskega večera v Unionu, kjer smo proizvajale proste vaje in vaje s šerpami. 14. maja smo se udeležile Orlovskega tabora na Šmarni gori. V kratkem pričnemo s telovadbo gojenk. Zvezo ženskih telovadnih odsekov pa prosimo, da priredi tekom poletja telovadni vaditeljski tečaj in izda praktične navsote glede vodstva telovadnih odsekov. Čujemo, da se v kratkem ustanovi v Ljubljani ženska telovadna odseka za šentjakobsko in frančiškansko župnijo.

Šmartno pri Litiji. Pri nas je očitno zanimanje za gojitev ženske telovadbe. Dne 11. maja nas je posetil načelnik iz Ljubljane. Pod njegovim vodstvom smo telovadile proste vaje in vaje s šerpami. Telovadilo nas je 22. Od tega dne se je zanimanje povečalo. Nove članice se oglašajo. V kratkem priredimo svoj prvi nastop pred občinstvom. Telovadimo v »Društvenem domu«. Pogumno zremo v bodočnost! V kratkem bomo imele občni zbor. Izvolitev odbora bomo poročali v »Slovenki«. Pozdrav vsem »Orlicam«!

Jesenice na Gorenjskem. Naše »Orlice« so močne po številu. Imamo članice in naraščaj. Skupno število presega 70. Telovadbo vodi brat Bertoncely, načelnik »Orla«. Pridno se vadimo proste vaje. Upamo, da se bode zanimanje še povečalo, kadar priredimo javno telovadbo. Že komaj čakamo tega dne.

Vrhnika. Tudi pri nas se je osnovala ženska telodba »Orlic«. Zanimanja mnogo. Prihodnjič pošljemo daljše poročilo. Kreпки pozdrav pošiljamo vsem sestrkam »Orlicam« po Sloveniji!

»Orlice!« Pošiljajte svoja poročila »Slovenki«, da jih objavi. Kjer se snuje ženska telovadba, naj se obračajo po navodila na Zvezo »Orlic« v Ljubljani, Jugoslovanska tiskarna.

Listnica upravníštva.

Tej številki smo priložili poštne položnice za vse tiste naročnice, ki so plačale naročnino samo za prvo polletje. Vljudno prosimo, da se jih čimpreje poslužijo in nam dopošljejo zastalo naročnino.

Ako katera izmed naročnic ni prejela 3. in 4. številke, naj takoj reklamira in se ji številka dopošlje.

Priporočamo sledeče knjige:

Gospodinjstvo. Nova izdaja. Navodila za vsa v domačem gospodinjstvu važna opravila. Šolam in gospodinjam sestavila S. M. Lidvina Purgaj. Knjiga je tako izpopolnjena, da bo ustrezala v vseh gospodinjskih vprašanjih. Cena še ni znana, vsekakor pa jo naznamimo v prihodnji številki.

Pleiweis, Slovenska kuharica. Šesti natis izpopolnila in predelala S. M. Felicita Kalinšek, šolska sestra in učiteljica na „Gospodinjski šoli“. Velika izdaja s slikami stane vezana K 18.—. Ta izdaja „Slovenske kuharice“ prekaša po svoji obsežnosti in praktični razvrstitvi vsa podobna dela in vpoštevaja najrazličnejše potrebe in razmere.

Dr. Dostojen, Pravila za oliko. Navedena knjiga nam daje navodila, kako nastopajmo, da izpolnimo pravila olike in dostojnosti, da se priljubimo ljudem. Tega, vse slučaje družabnega občevarja in vse sloje vpoštevajočega, zelo praktično sestavljenega navodila za lepo vedenje ne more pogrešati noben Slovenec. Knjiga stane broširana K 3.—.

Küntzle, Zdravilna želišča. Narava sama nam nudi najboljše, najcenejše ter najpriprostejša sredstva, s katerimi si zdravje pridobimo ali okrepimo. Kol glasnik takih naravnih zdravil je navedena knjižica neprecenljive vrednosti. Stane broširana K 1.—.

Majdič, Nasveti za hišo in dom. V tej knjigi je zbranih polno praktičnih nasvetov, kako pametno gospodariti. Delo vsebuje nasvete o kmetijstvu, vinogradništvu, živinorejstvu, sadjarstvu in čebelarstvu. Obširno poglavje je namenjeno tudi domačemu zdravljenju. Knjiga velja broširana K 5.—, vezana K 7.—.

Trunk, Amerika in Amerikanci. Ta izborna knjiga nas seznani z našo mogočno zaščitnico Ameriko. Snov je izredno obširna in temeljito obdelana. Opisuje gospodarske, politične in kulturne razmere silne velevlasti. Avtor nam predstavi v obširni razpravi tudi njeno preteklost. — S številnimi ilustracijami opremljena knjiga stane lepo vezana K 16.—.

Knjige dobite v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

Gospodarska zveza v Ljubljani

Dunajska cesta števil. 29

ima v zalogi in prodaja: kavino konservo, cikorijo, vložene kumarce, kumno, janež, poper, piment, cimet, lorber in druge dišave, vinski kis, Maggi, likerje, jedilno olje, paradiznike v dozah, lip-tavski sir, sardine, sardele, salaffix, testenine, kislo zelje, citronin prašek za čaj, pralni prašek, pralno in toaletno milo, lug, sodo, itd. itd.

Ljudska posojilnica v Ljubljani

v lastnem domu Miklošičeva cesta 6
obrestuje kranilne vloge po čistih

3 %

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem 1. 1918. nad 43 milijonov kron vlog in nad 1 milijon 100.000 K rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.